

İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MOBİLYA TARİHİNE GENEL BAKIŞ VE ART DECO

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tolga ERDEM

Endüstri Ürünleri Tasarımcısı

040960001

Anabilim Dalı : İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı

Programı : İç Mimarlık

Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Levent ARŞIRAY

HAZİRAN, 2007

ÖNSÖZ

İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı, İç Mimarlık Programında hazırlanan bu yüksek lisans tezinde; Mobilya Tasarımı'nın genel tarihçesi ve Art Deco incelenmiştir.

Yüksek lisans öğrenimim süresince bana her türlü yardımda bulunan ,desteğini esirgemeyen, bilgi ve tecrübesinden yararlandığım tez danışmanım Sayın Yard.Doç.Levent ARŞIRAY'a sonsuz teşekkür ederim.

Çalışmam sırasında bilgi ve tecrübesinden yararlandığım Prof.Dr.Turgut UZEL , Prof.Dr.Zafer ERTÜRK , Prof.Dr.Oğuz CEYLAN, Prof.Mustafa DEMİRKAN, Prof.Gürkut UYSAL , Yard.Doç.Dr. Ayşe YILDIRAN'a ve Arş.Gör.Sinem TAŞ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Yaşamım boyunca maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman üzerimden eksiltmeyen sevgili aileme teşekkür ederim.

Üzerimde büyük emekleri olan ve bu dünyadan ayrılmış olsa da hiçbir zaman unutamayacağım hocam Prof.Dr.Mete ÜNÜGÜR'ü saygıyla anıyorum.

Haziran, 2007

İstanbul

Tolga ERDEM

Endüstri Ürünleri Tasarımcısı

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL LİSTESİ	xii
ÖZET	xiv
SUMMARY	xvi
1. GİRİŞ	1
1.1. Genel Tanım	1
1.2. Tez Konusunun Tanımı	2
2. MOBİLYANIN TANIMI	3
2.1. Giriş	3
2.2. Anlam Olarak Mobilya	3
2.3. Mobilyanın Yaşamımızdaki Yeri	4
2.3.1. Donatı – Mekan İlişkisi	4
2.3.2. Mekanın Görsel Algılanması	5
2.4. Ergonomi	8
3. İLK ÇAĞ VE MOBİLYA ANLAYIŞININ OLUŞMASI	10
4. MOBİLYANIN TARİHÇESİNE GENEL BAKIŞ	11
4.1. Giriş	11
4.2. İlk Çağ Mobilya Sanatı	11
4.2.1. Çatalhöyük Mobilya Sanatı	11
4.2.2. Mısır Mobilya Sanatı	13
4.2.3. Mezopotamya Mobilya Sanatı	16
4.2.4. Anadolu Mobilya Sanatı	18

4.2.5. Yunan Mobilya Sanatı	19
4.2.6 Roma Mobilya Sanatı	21
4.3 Ortaçağ Mobilya Sanatı.....	22
4.3.1 Bizans Mobilya Sanatı	22
4.3.2 Türk Mobilya Sanatı	23
4.3.3 Roman Mobilya Sanatı.....	25
4.3.4 Gotik Mobilya Sanatı.....	26
4.4 Rönesans Mobilya Sanatı	28
4.5 Barok ve Rokoko Mobilya Sanatı.....	30
4.5.1 Barok Mobilya Sanatı	30
4.5.2. Rokoko Mobilya Sanatı.....	33
4.6 Yeniçağ Mobilya Sanatı	35
4.6.1. XVI Louis Stili	36
4.6.2. Directoire Stili	37
4.6.3 Queen Anne Stili.....	38
4.6.4 Georgian Stili.....	39
4.6.5 Dört Büyükler Dönemi.....	39
4.6.5.1 Thomas Chippendale.....	39
4.6.5.2 George Hepplewhite.....	40
4.6.5.3 Robert Adam.....	41
4.6.5.4 Thomas Sheraton.....	42
4.6.6 Empire Stili.....	43
4.6.7 Louis Philippe Stili.....	45
4.6.8 Biedemeier Stili.....	46
4.7 Endüstri Dönemi.....	47
4.7.1 Shakers.....	48
4.7.2 Thonet Kardeşler.....	48
4.7.3 Otto Wagner.....	50
4.7.4 Charles Rennie Mackintosh.....	51
4.7.5 Adolf Loos	52
4.7.6 F.L.Wright.....	53

4.7.7 P.Behrens.....	55
4.7.8 Arts And Crafts.....	56
4.7.9 Rietveld.....	57
4.7.10 William Morris.....	59
4.7.11 Art Nouveau.....	60
4.7.12 Modernizm.....	62
4.7.13 Futurizm.....	66
4.7.14 Bauhaus.....	67
4.7.15 De Stijl.....	74
4.7.16 Post Modernizm.....	75
5. ART DECO	77
5.1 Giriş.....	77
5.2 Kategoriler.....	78
5.2.1 Gelenekselciler.....	79
5.2.2 Bireyselciler.....	97
5.2.3 Modernistler.....	101
5.3 Malzemeler.....	105
SONUÇLAR	109
KAYNAKLAR	110
ÖZGEÇMİŞ	116

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 2.3.2.1. Safranbolu Geleneksel Türk Evi'nden Bir Köşe	7
Şekil 4.2.1.1 Çatahöyük Evi	12
Şekil 4.2.1.2 Çatalhöyük Evi -İlk Mobilya	13
Şekil 4.2.2.1 Tutankamon'un Katlanabilir Yatağı	14
Şekil 4.2.2.2 Tanrıça Sekhmet'in Tahtta Oturan Altın Heykeli	15
Şekil 4.2.2.3 Amon'un Oğlu Tutankamon'un Altın Tahtı	16
Şekil 4.2.3.1 Lagas Tanrısal Kralı Gudea'nınTahtı	17
Şekil 4.2.3.2 Kral Hammurabi'nin Koltuğu	17
Şekil 4.2.4.1 Kral Asativata'nın Tahtı.	18
Şekil 4.2.4.2 Ana Tanrıça Kibele Heykeli	19
Şekil 4.2.5.1 Yunan Oturma Elemanı	20
Şekil 4.2.6.1. Roma Dönemi Hasır İskemle	21
Şekil 4.3.1.1. X Çatkılı Bizans Sanatı Etkili Sandalye	23
Şekil 4.3.2.1. II.Abdülhamit Dönemi Oturma Elemanı	24
Şekil 4.3.2.2. Selçuklu Dönemi Mozaik Desenli Sandık	24
Şekil 3.3.3.1. Başpiskopos Elia'nın Mermer Tahtı	26
Şekil 4.3.4.1. Gotik Mobilyalar İle Dekore Edilmiş Bir Oda İllustrasyonu	27
Şekil 4.3.4.2. Gotik Döneme Ait Masa ve Sandalye İllustrasyonu	28
Şekil 4.4.1. Grotesk Hol Sandalyesi,	29
Şekil 4.4.2. İngiltere Kralı James II'nin Sarayına Ait Koltuk	30
Şekil 4.5.1.1. Louis XIV Stili Koltuk	31
Şekil 4.5.1.2. Louis XIV Stili Dekore Edilmiş Salon	32
Şekil 4.5.1.3. Louis XIV Dönemine Ait Dolap	32
Şekil 4.5.2.1. İskoç Maun Konsol	34
Şekil 4.5.2.2. Ceviz Koltuk	34
Şekil 4.5.2.3. Rokoko Stili Koltuk	35
Şekil 4.6.1.1. XVI Louis Stili Koltuk	36
Şekil 4.6.2.1. Directoire Stili Komodin	37
Şekil 4.6.3.1. Queen Anne Stili Ceviz Koltuk	38
Şekil 4.6.5.1.1. Chippendale Stili Üçlü Oturma Elemanı	39
Şekil 4.6.5.2.1. Hepplewhite Stili Üçlü Oturma Elemanı	40
Şekil 4.6.5.3.1. Robert Adam Stili Kanepe	41

Şekil 4.6.5.4.1. Thomas Sheraton Stili Masa	42
Şekil 4.6.5.4.2. Thomas Sheraton Tasarımı Koltuk	43
Şekil 4.6.6.1. Empire Chair	44
Şekil 4.6.7.1. Louis Philippe Stili Yatak Odası Takımı	45
Şekil 4.6.8.1. Biedemeier Stili Masa	46
Şekil 4.7.1. James Watt, Buhar Makinesi	47
Şekil 4.7.1.1. Shaker'lar Dönemi Yemek Masası	48
Şekil 4.7.2.1. Thonet Chair	49
Şekil 4.7.2.2. Thonet Chair No:14	49
Şekil 4.7.3.1. Otto Wagner Kolçaklı İskemle	50
Şekil 4.7.4.1. Mackintosh Stili Sandalyeler	52
Şekil 4.7.5.1 Loos'un Villasında Kullandığı Kendi Tasarımı Koltuklar	52
Şekil 4.7.6.1. Wright, Şelale Evi	54
Şekil 4.7.6.2. Wright, Yemek Masası	54
Şekil 4.7.7.1. Peter Behren Koltuk	55
Şekil 4.7.8.1. Arts and Crafts Stili Yemek Masası ve Sandalyeleri	57
Şekil 4.7.9.1. Rietveld, Kırmızı- Mavi Koltuk	58
Şekil 4.7.10.1. William Morris Stili Dekore Edilmiş Bir Oda	59
Şekil 4.7.11.1. Hector Guimard'ın Tasarladığı İskemle	61
Şekil 4.7.12.1 Marcel Breuer, Wassily Koltuk	63
Şekil 4.7.12.2. Ludwig Mies Van Der Rohe, Barcelona Sandalye	64
Şekil 4.7.12.3. Le Corbusier, Şezlong	64
Şekil 4.7.12.4. Alvar Aalto, Koltuk	65
Şekil 4.7.12.5. Harry Bertoia. Koltuk	65
Şekil 4.7.13.1 Joe Colombo, Studio Tasarımı	67
Şekil 4.7.14.1 Bauhaus Okulu	68
Şekil 4.7.14.2 Mackintosh, Ladder Chair	69
Şekil 4.7.14.3. J.Emile Ruhlmann	70
Şekil 4.7.14.4. Jean Prouve, Standart Chair	71
Şekil 4.7.14.5. Alvar Aalto,no:406	73
Şekil 4.7.14.6. Marcel Breuer, S Biçimli Sandalye	73
Şekil 4.7.15.1 Gerrit Rietvelt, Schröder House için tasarladığı masa	74
Şekil 4.7.15.2. Gerrit Rietvelt, Schröder House	75
Şekil 4.7.16.1 Hans Hollein, Marilyn Kanepe	76

Şekil 4.7.16.2. Mario Botta, Seconda Sandalye	77
Şekil 5.1.1. Emile-Jacques Ruhlmann, Kabin	78
Şekil 5.2.1.1. Ruhlmann Komodin	79
Şekil 5.2.1.2. Ruhlmann “Hotel du Collectionneur” Pavyonu	80
Şekil 5.2.1.3. Ruhlmann “Hotel du Collectionneur” Pavyonu	80
Şekil 5.2.1.4. Süet et Mare, Sescel “ No:15” Koltuk	82
Şekil 5.2.1.5. Süet et Mare Stili Yatak Odası	82
Şekil 5.2.1.6. Jules Leleu Stili Konsol Masa	83
Şekil 5.2.1.7. Jules Leleu Stili Masa-Bar	83
Şekil 5.2.1.8. Jules Leleu Stili Dolap	84
Şekil 5.2.1.9. Maurice Dufrene Berjer Koltuk	85
Şekil 5.2.1.10. Maurice Dufrene Masa, Sandalye ve Kitaplık Tasarımı	86
Şekil 5.2.1.11. Rene Joubert ve Georges Mouveau Tarafından Tasarlanan Masa.	87
Şekil 5.2.1.12. Maurice Jallot, Yemek Odası	88
Şekil 5.2.1.13. Leon Jallot Sekretery Dolabı	89
Şekil 5.2.1.14. Andre Groult , Bayan Yatak Odası	89
Şekil 5.2.1.15. Rateau Stili Tasarlanmış Banyo	90
Şekil 5.2.1.16. Paul Iribe Stili Masa	92
Şekil 5.2.1.17. J.M. Frank Koltuk	93
Şekil 5.2.1.18. Joseph Urban Tasarımı Yemek Seti	94
Şekil 5.2.1.19. Eliel Saarinen Tasarımı Masa	94
Şekil 5.2.1.20. Jean Dunand Bölücü Panel ve Koltuk Tasarımları	95
Şekil 5.2.1.22. Ilonka Karasz, Maun Masa	96
Şekil 5.2.1.23. Ilonka Karasz “Java Chair”	96
Şekil 5.2.1.24. Jules Bouty Koltuk	97
Şekil 5.2.2.1. Elieen Gray, ”Bibendum” Koltuk	98
Şekil 5.2.2.2. Marcel Coard’un Afrika Kaynaklı Masa Tasarımı	99
Şekil 5.2.2.3. Eguene Printz, Pelesenk Kahve Masası	100
Şekil 5.2.3.1. Jacques Adnet Tasarımı Mobilyalar İle Döşenmiş Bir Köşe	101
Şekil 5.2.3.2. Rene Prou, Sandalye ve Orta Masa	101
Şekil 5.2.3.3. Rene Prou, Salon Tasarımı,1937	102
Şekil 5.2.3.4. Rene Prou Tasarımı Koltuk	102
Şekil 5.2.3.5. Pierre Chareau, <i>De Verre</i> Mansiyonu	103

Şekil 5.2.3.6. Pierre Chareau Tasarımı Koltuk	104
Şekil 5.2.3.7. Pierre Chareau Tasarımı Koltuk	104
Şekil 5.2.4.1. Maurice Jallot, Abanoz Dolap	105
Şekil 5.2.4.2. Edgar Brandt, Endüstriyel Sanatlar ve Modern Dekorasyonlar Fuarı	106
Şekil 5.2.4.3. Adolphe Chanaux, Kanepe	107
Şekil 5.2.4.4. Clement Rousseau Komodin ve Sehpa Takımı	108

MOBİLYA TARİHİNE GENEL BAKIŞ VE ART DECO

ÖZET

Bu yüksek lisans tezinin amacı; mobilya tasarım tarihine genel olarak bakmak ve Art Deco üzerine bir araştırma yapmaktır.

Birinci bölümde; yapılan çalışmanın genel tanımı yapılmıştır.

İkinci bölümde; mobilyanın genel tanımı yapılmıştır. Ergonomi ve mekan kavramlarına değinilmiştir.

Üçüncü bölümde; İlkçağda mobilya anlayışının oluşumu anlatılmıştır.

Dördüncü bölümde; mobilya tarihçesine genel bakış başlığı altında İlkçağ, Ortaçağ, Rönesans, Barok ve Rokoko, Yeniçağ ve Endüstri Dönemi mobilyaları örneklerle anlatılmıştır.

Beşinci bölümde; Art Deco, kategorileri ve kullanılan malzemeler irdelenmiştir.

SUMMARY

The aim of this master thesis is to look at the history of furniture design and to constitute a research about Art Deco.

In the first section, general definition of the working was made.

In the second section, definition of the furniture, to mentioned of ergonomics and space

In the third section, to explained antiquity and concept of furniture.

In the fourth section, under the to look at the history of furniture headline, to explained of antiquity, middleage, renaissance, baroque and rococo, newage and industry period.

In the fifth section, Art Deco, categories and materials were examined.

1. GİRİŞ

1.1. Genel Tanım

İnsanların yerleşik düzene geçişi toplumsallaşma sürecinde önemli bir adım olmuştur. Yerleşik düzene geçmek bir çatı altında yaşamı beraberinde getirirken bu durum tarih içerisinde uzun yıllara mal olmuştur. Birincil ihtiyaçların karşılanmasının ardından rahat yaşayabilmek yalnızca dört duvar ve bir çatı altında yaşamının ötesinde yeni ihtiyaçları da beraberinde getirdi. Böylece yaşanacak bir yer kadar bu yeri, evi, yaşanılır kılma çabası mobilya kullanımını da hızla arttırdı. Mobilyanın kullanımı işlevsellikten rahatlığa bir sonraki adım olarak da estetik anlayışa uygunluk açısından önem kazanmaya başladı.

Tüm bu toplumsal gelişmelere elbette sanatsal ve mimari akımlar da eşlik etti. Böylelikle Barok, Art Nouveau, Gotik ve Art Deco tarzı, mobilya sektörü tasarım ve ürünlerinde hayat buldu. Mobilya kavramı ihtiyaç figürü olmaktan çıkarak sosyo-kültürel ilişkilerin biçimlendirdiği yaşam tarzını yansıtan metalara dönüştü.

1900'lere gelindiğinde yaşanan sanayi devrimi etkisini her sektörde olduğu gibi mobilya sektöründe de üretim ilişkileri çerçevesinde gösterdi. Küçük ölçekli işletmeleri yerlerini seri üretim yapan sanayi kuruluşlarına bırakmaya başladı. Elbette artan rekabetle katmerlenen üretim, paylaşılamayan pazarların da etkisiyle üretilen malların sürekli yenilenmesini beraberinde getirdi.

Tüm bu gelişmeler ışığında mobilya üreticileri tüketiciye işlevselliğe ek olarak ergonomi ve estetik sunar oldu. Modüler mobilya üretiminin artması ile bireysel kullanılabilirlik kavramı değer kazandı. Bu noktada yalnızca tüketiciye fason bir temelli bir ürün değil kendi istekleri doğrultusunda döşeyip kullanabileceği ürünler sunulmaya başlandı.

1.2. Tez Konusunun Tanımı

Bu tezde mobilyanın anlamına ve yaşantımızdaki yerine genel bir bakış ile, biraz ergonomi üzerine bahsedilerek giriş yapılmıştır.

İlkçağ ve mobilya anlayışının oluşumuna değinildikten sonra genel olarak mobilyanın tarihsel oluşumu sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma sırasında dđnemlerin temel özellikleri, temsilcileri ve mobilya örneklerine yer verilmiştir. Dđnemler içinde Art Deco ele alınarak detaylı olarak örnekler ile incelenmiştir.

Bu tezin amacı mobilya tasarımı tarihine genel bir bakış ve Art Deco üzerine bir araştırma oluşturma dır.

2.MOBİLYANIN TANIMI

2.1. Giriş

Kültürel yapının temel göstergelerinden biri olan mobilya, farklı kültür, farklı işlev ve farklı zaman dilimlerinde, toplumların yerleşik hayata geçmeleriyle birlikte sadece barınmak ve zaruri ihtiyaçları karşılamak adına değil, sosyalleşmenin beraberinde getirdiği bir olgu olarak da karşımıza çıkar. Hayat tarzımızın, şekillere dönüşen noktası olmuştur.

Kullanılan materyal tabiatını yitirmeden şekillenir ve insan elinin değmesiyle doğan nitelikler, ortaya çıkan esere özellik kazandırır. Böylelikle tasarımlara sakin ya da hareketli, agresif ya da huzur verici, iddialı ya da mütevazî çizgiler yansır. Bu hatları yaşam tarzı, karakteristik özellikler, kültürel çeşitlilik-etkileşim, alışkanlıklar belirler. Bu bağlamda mobilya kültürü, toplumların stillerini ifade şekli olarak yorumlanır. Bu yüzden asırlar boyu kültür adına altına imza atılan birçok değer arasında yer alır. İnsanoğlu geçmişine ait izleri o çağın mimari çizgilerinde bulur.

2.2. Anlam Olarak Mobilya

Anlam olarak mobilya (İtalyanca mobilia; Fransızca mobilier), oturulan yerlerin süslenmesine ve türlü amaçlarla donatılmasına yarayan eşyadır. [1]

Bu tanımlamadan da anlaşılacağı gibi mobilya, işlevsel değeri ile mekanın kullanılabilirliğini etkileyen, estetik değeri ile de mekanın güzel ya da çirkin görünmesini, yaşadığımız veya çalıştığımız mekanların sıcak, sevimli ve renkli bir ortam haline gelmesini sağlayan, kısaca sanat ve tekniği birleştiren bir üründür.

Mobilya denilince ilk akla gelen ahşap mobilyadır. Özellikle, masa, dolap, karyola, komidin, kitaplık gibi konut donatılarında, çeşitli büro donatılarında, okul sıra ve masalarında çoğunlukla ahşap malzeme kullanılmaktadır. Günümüzde mobilya yapımında çelik, alüminyum, cam ve plastik gibi diğer malzemeler kullanılmaya başlanmışsa da halen ahşap malzeme bu konuda popülaritesini sürdürmektedir.

Kolayca işlenebilmesi, birbirlerine kolayca birleştirilebilmesi, direncinin yüksek oluşu, eskidiğinde kolayca değiştirilebilmesi, boyanabilmesi gibi özellikler, ağaç malzemenin mobilya yapımında daha fazla tercih edilmesinin ana nedenleridir.

Mobilya, piyasada "kahverengi eşya" olarak anılmakta olup, tüketici talebi sınıflandırmasında "dayanıklı tüketim malları" kategorisine girmektedir.

2.3 Mobilyanın Yaşantımızdaki Yeri

İnsan yaşamı çeşitli mekanlar içinde geçmektedir. Bu mekanlar yapılış amaçlarına uygun olmalı, kullanıcıya gerekli konfor düzeyini sağlamalıdır. Mekan içindeki ısı, ışık, ses, renk, koku gibi fiziksel etmenler ve donatı öğeleri, kişi gereksinim ve eylemlerine göre dengeli bir biçimde kurulmalıdır. Duvar, kolon, kapı, pencere gibi yapısal bileşenler kadar donatı, aksesuar gibi mekansal öğeler de mekan oluşturmada çok etkili rol oynar. Donatı renk ve dokusunun seçimi ile birlikte, bunların mekan içindeki yoğunluk ve organizasyonu, o mekanın yaşanabilirliğini, olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

2.3.1 Donatı – Mekan İlişkisi

Mimar tarafından oluşturulan mekanın kullanışlı olabilmesi için tüm yapısal konforların yanı sıra donatı-mekan ilişkisi iyi kurulmalıdır. Mekanlar çoğunlukla kullanıcılar tarafından donatıldıklarından, o mekanın yaşanabilirliği bir anlamda kullanıcı kontrolündedir. Mekan ne kadar iyi düzenlenirse, o derecede kullanışlı olur.

Donatların seçimi, yoğunluğu ve mekansal organizasyonu, mekan kullanışlılığını etkileyen önemli faktörler arasındadır. Mekanlar düzenlenirken, mekan içinde yeterli derecede ferahlık sağlanmalıdır. Odadaki eşya ne kadar düzenli olursa o kadar ferah algılanacaktır. Ferahlık ve büyüklük ayrı kavramlar olduğu ve boş bir odanın ferah olarak değerlendirilemeyeceği göz önüne alınmalı, ferahlığın ancak işlevin gerektirdiği eşya düzeni ile anlam kazanacağına dikkat edilmelidir.

Eşya düzeni kadar renk düzeni de ferahlık üzerinde etkilidir. Eşyaların hantal, yüksek ve koyu renkli olanlarına kıyasla, küçük boyutta, hafif görünüşlü, yere yakın ve açık renkli olanları, kapladıkları hacim ve ışık yansıtıcı özelliklerinden dolayı ferah görünmeye yardımcı olabilirler. Renklendirmede mekanın bütünlüğünü bozmamak gerekir. Donatların birbirleriyle ve yapı elemanlarıyla olan uyumu da göz önüne alınmalıdır.

İnsanların yaşadığı toplumsal kesim, onların beğenilerini de belli ölçüde etkilemektedir. Özellikle donatı seçimi, tutum, ekonomik durum ve sosyal alışkanlıklara dayanan bir olaydır. Ekonomik yanı bir tarafa bırakılırsa, her insanın tutum ve davranışları kendine özgü bir değer taşımakta, kişiden kişiye farklılaşmakta ve beğeni gruplarını da etkilemektedir. İnsan zevkleri eğitim farklılıklarına ve kültür seviyelerine göre değişmekte, meslek grupları arasındaki farklılıklar bile donatı seçimine yansımaktadır. Rastgele gözlemler dahi, bir mimar ile bir tüccar ya da öğretmen evlerinin çok farklı biçimlerde döşenmiş olduğunu göstermektedir.[2]

Mekanlar ve donanım, yaşayanların düşüncelerini, duygularını, görüşlerini yansıtır ve yaşamlarını biçimlendirir. Kişi yaşadığı mekanı kendi zevkine göre donatır, dolayısıyla kendi kişiliğini donatı seçimine yansıtır.

2.3.2 Mekanın Görsel Algılanması

Mekanın görsel algılanması üç algılama türünün bütünleşmesiyle ortaya çıkmaktadır. Bunlar:

- Işık algılaması,
- Mekansal organizasyon algılaması,
- Renk algılaması.

Yapılar, mimar tarafından tasarlanırken mekan algılamasına etki eden tüm bu etmenler göz önünde bulundurulmalıdır. Yapı elemanları ile birlikte sabit ve hareketli donatılar da düşünülmesi, mekan organizasyonundan renk ve dokusuna kadar her şey belirtilmelidir. Mekan oluşturulurken, kullanıcının zevkine göre belirli bir esneklik vardır. Çeşitli bölücüler, duvar, perde, dolap ve diğer donatılar buna olanak sağlayabilir. Sürekli bir koşuşturma ve monotonluğun söz konusu olduğu günümüz yaşantısında, konut içinde monotonluk esnek donatılarla bozulabilmekte ve bu donatılar çok amaçlı kullanılabilir. Bir fiziksel konumun kolay ve çabuk değiştirilebilmesi, devingen donatı, kolay değişen duvarlar, perdeler vb. gibi nesnelere tasarlanması, kişilere kolaylık sağlar. [3]

Donatıların mekana yerleştirilmesi, birbirleriyle olan ilişkisi, renk, doku, biçim vb. unsurlar mekanın değişik şekillerde algılanmasına neden olur. Mekanlar insanlar için oluşturulduğuna göre bir anlamda huzur ve refah ortamı olmak durumundadırlar. İçinde yaşanan mekanlar insana mutluluk verebilmeli, rahatlık ve güzellik ön planda olmalıdır.

Geleneksel Türk evlerinde dış mekana olduğu kadar iç mekana da önem verilmiştir. "Oda" konut içinde geçebilecek her türlü eylemi barındırabilecek niteliktedir. Donatıların portatif olması, mekanın çok amaçlı kullanılabilmesine olanak sağlamaktadır. Aynı mekanda oturma, yatma, yemek yeme ve temizlik eylemleri gerçekleştirilebilmektedir. Kısaca, Türk evinde oda kavramı birçok işlevle yüklü olup, sabit ve hareketli donatılar bu işlevleri yerine getirebilecek şekilde seçilmiş ve kullanılmıştır.

Günümüz konutlarında mekanlar, içinde geçecek eylemlere göre bölünmüştür. Bir yemek odasında sadece yemek yeme eylemi gerçekleştirilmekte, dolayısıyla mekanlar o eylemlere olanak sağlayacak şekilde döşenmektedir. Örneğin, bir dinlenme mekanında donatıların rahat oturulabilir ve gerektiğinde uzanmaya elverişli olması gerekmektedir.

Oturma düzleminin zemin etkisinden korunacak ve diz bükümünü karşılayacak kadar yükseltilmesi, omurgaya gelen baş ve kol yüklerinin başka yerlere aktarılması, dinlenmek için şarttır. Düz bir zemine oturmak dinlenme konforu açısından yetersizdir. Oturulan düzlemin kan dolaşımını kolaylaştıracak bir yumuşaklıkta olması, omurgadaki basıncı azaltmak için sırtın bir yere dayanması kol ağırlıklarının kolçak, yastık gibi bir elemana aktarılması gerekmektedir. Bunu karşılayacak elemanlar bağdaş kurulan sedirden başlayarak günümüz teknolojisinde yaratılan çok çeşitli kanepelere kadar gelmiştir.

Bir mekanın çok pahalı, abartılı ve gösterişli donatılara sahip olması, o mekanın estetik değerini etkilememekte, güzel olmasını sağlamamakta, aksine çirkin olarak değerlendirilmesine neden olmaktadır. Örgütlenme de mekanın estetik değerini yükselten bir boyut olarak görülmeyip, çok ferah, kullanışlı, geniş, düzenli, kısaca iyi örgütlenmiş mekanlar çirkin, sıradan, sevimsiz ya da boş olarak algılanabilmektedir. Ferahlık veya genişlik, mekan içinde bir güzellik ölçütü değildir. Ferah mekan, yerine göre güzel olabilmekle birlikte, her zaman güzel olarak algılanmayabilir.[4]

Aynı alandaki farklı biçimde döşenmiş yaşama mekanlarının güzel ya da çirkin olarak değerlendirilmesi, mekandaki donatıların seçimi ile doğrudan ilgilidir. Diğer faktörlerle birlikte, donatının stil, biçim, renk, doku ve malzemesi, o mekanın genel efekti üzerinde çok etkili görülmektedir. Donatıda güzellik ön planda tutulmalı, dolayısıyla donatılar çok iyi bir biçimde ve bilinçli olarak seçilmelidir.

Şekil 2.3.2.1. Safranbolu Geleneksel Türk Evi'nden Bir Köşe[1]

2.4 Ergonomi

Ergonomi, çalışmanın metotlu bir şekilde düzenlenmesi ve hem makinaların, hem de donanımın çalışan insanın yatkınlıklarına göre hesaplanması amacıyla yapılan inceleme ve araştırmaların tümüdür. Ergonomide belli bir amacı gözetmek, hareket, çevreyle etkilenme ve bütünlük gibi nitelikler vardır. [5]

Ergonomi nedir sorusunun yanıtı sözcüğün anlamında gizlidir. Ergonomi aslında eski bir Yunanca terimdir ve işbilimi anlamına gelir. İşbilimi , insan ve insanın işini yürüttüğü çevre arasındaki uyumu arttırmak için çalışır; bu sayede insanın fizyolojik ve psikolojik olarak yorulmasını, isteksizleşmesini, tembelleşmesini ve verimsizleşmesini engellemek için uğraşır. Sözcüğü büroda çalışan bir insan için sandalye, masa, bilgisayar, yazıcı, telefon, bilgisayar, kalemlik, faks cihazı gibi nesnelere ; kapı , merdiven , koridor, asansör, tuvalet, çalışma odası, toplantı odası, havalandırma sistemleri, pencere gibi yapı elemanları; ışıklandırma, gürültü, manzara, sıcaklık, nemlilik gibi etkenlerin verimliliği etkiler. İşbilimi insanın çevresinde yer alan bu değişkenleri insan için optimum düzeyde tutmayı amaçlar. İşbilimiyle ilgili ilk ciddi çalışmalar 1890'larda F.W.Taylor tarafından başlatıldı. II. Dünya Savaşı işbiliminin gelişimini hızlandırdı ve savaştan sonra anatomi, fizyoloji, psikoloji, iş sağlığı, makine mühendisliği, mimari gibi birçok alanın uzmanlarını bir araya getiren Ergonomi Araştırma Konseyi ilk kez İngiltere'de kuruldu.

İlk uygulamaları 1940'lara dayanan ergonominin (işbilim) başlangıcından günümüze kadar üç değişik felsefesi olmuştur. Önceleri "insanların makinalara uydurulması" düşüncesi savunulmuş, tüm olanak ve düzenlemeler bu temele dayandırılmıştır. Daha sonraki dönemde insan yönlü görüş açısı önem kazanmış ve "makinaların insanlara uydurulması" biçiminde, ilk düşüncenin tam karşıtı ele alınmıştır. Zamanımızda insan-bilim anlayışı egemen olup, "sistem yönlü" görüş hakimdir. Sistem yönlü işbilimsel tasarımların konusu, insan makine bileşimlerinin bir optimuma ulaştırılması, karşıtlıkların özgün yer ve zaman koşullarına bağlı biçimde çözümdür[6].

Ergonomi ya da dilimizdeki deyimiyile işbilim, ülkemizde oldukça kısa bir geçmişe sahiptir. Son yıllarda endüstri tasarımlarında ergonomi oldukça sık kullanılan bir sözcük olmasına karşın ülkemizde, Batıdaki gelişmelerin hızını takipte güçlükler çekilmektedir.

İnsanın özellik ve yeteneklerinin araştırılması, ergonominin en başta gelen görevlerindedir. Bu araştırmalar iş ve insanın birbirlerine uyum sağlaması için gerekli olan koşulların yerine getirilmesinde yardımcı olur. İnsanın değişken koşullar altında hangi zorlamalara maruz kaldığını ve özel yeteneklerini en iyi nasıl kullanabileceğini bulmak ve araştırmak ergonominin görevidir.

Orman ürünleri endüstrisi de, gerek ahşap mobilya tasarımı, gerekse yapıların iç düzenlemeleri açısından ergonomiyle yakından ilgili olup, ergonomik ilkelere uymak zorundadır. Donatı veya mobilya insana uygun tasarlanmamışsa, insan vücudunun zarar görmesi kaçınılmazdır.

Ergonomi konuları arasında özellikle donatı tasarımı başlığı altında kullanılan malzemenin önemi fazladır. Ahşap malzeme her zaman tasarımcıların ilgisini çekmiş, beğenisini kazanmıştır. Tarih boyunca ahşabın mobilya tasarımındaki önemi ve yeri bellidir. Gerek renk, gerekse doku açısından ahşap malzemenin özellikleri, kullanıcıların her zaman tercihlerine neden olmaktadır. İnsanlar doğal malzemeye psikolojik olarak daha olumlu bakmaktadırlar. Ayrıca, insanla çevresi arasında söz konusu olan ısı alış-verişi, ahşap malzeme tarafından dengeli bir biçimde yapılmakta, bu da ahşabın kullanıcılar tarafından daha sıcak olarak tanımlanmasına ve ahşabın ergonomi açısından daha fazla önem kazanmasına imkan vermektedir.

Eski Mısır'a kadar gidildiğinde görülür ki ahşap donatılar gerek antropometrik ve gerekse estetik açıdan toplumların bugün ulaştığı standardı o zamanlarda sağlamışlardır. Bunun insanoğlunun başarısı kadar, ahşabın verdiği imkanlarda aramak gerekir.

Ergonomi açısından mobilyadan beklenenlerin tümü, ahşabın sahip olduğu özellikler tarafından karşılanabilecek niteliktedir.

3.İLKÇAĞ VE MOBİLYA ANLAYIŞININ OLUŞMASI

Kültürel yapının temel göstergelerinden biri olan mobilya, farklı kültür, farklı işlev ve farklı zaman dilimlerinde, toplumların yerleşik hayata geçmeleriyle birlikte sadece barınmak ve zaruri ihtiyaçları karşılamak adına değil, sosyalleşmenin beraberinde getirdiği bir olgu olarak da karşımıza çıkar. Hayat tarzımızın, şekillere dönüşen noktası olmuştur.

Oturma Mobilyası'nın başlangıç tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte Eski Mısır'dan Yeni Krallık Dönemi'ne kadar gerek ölçüsü gerekse biçimleri yönüyle günümüz oturma mobilyasıyla örtüşen özellikler gösteren örnekler bırakılmıştır. Mobilya tarihinde rastlanılan ilk örnekler, tamamıyla insanların ihtiyaçlarını karşılayacak yönde, işlevselliği ön plana çıkartacak şekilde yapılmıştır. İlkçağlarda yaşamış insanlar, ağaç ve çamurdan yaptıkları eşyalardan önce taşa ve postlara oturlardı. Ahşabın o dönemlere ait kullanım alanlarına ilişkin bilgileri MÖ 4000'li yıllara ait kalıntılardan ediniyoruz. O dönemlerde ahşap yapının kullanımı belgelenmiştir. Pek çok mobilya örneği günümüze kadar bozulmadan gelebilmiştir. Örneğin ilk iskemle Mısır'da bulunmuştur. Eski Mısır toplumlari papirüs ve palmiye yapraklarından örölmüş yataklar kullanırken önceleri kaba hatlara sahip mobilya mantığında yapılmış eşyalar zamanla yerini özenle işlenmiş, çeşitli figürlerin kullanılmaya başlandığı ürünlere bırakmıştır. Sandalye ve mobilya tarihi Mısır'a dayandığı kadar, Mısır'ın sürekli etkileşim içinde bulunduğı coğrafya, Mezopotamya Bölgesi'nde de mobilya tarihinin izlerinden söz edilir. Söz konusu dönemde binanın kendisiyle bir bütün olarak tasarlanan sabit mobilyalar ve ev içindeki işlerde kullanılmak üzere tekerlekli mobilyalar dikkat çeker. (Tabure, masa gibi)

Zaman içinde toplumda hiyerarşik düzenin yerleşmesiyle birlikte mobilya'da yalnızca işlevsellik değil, prestij unsuru da aranmaya ve eklenmeye başlanmıştır. Oturma, yemek yeme, yatma gibi ihtiyaçları karşılamakla sınırlı olan eşyalar, toplum içinde ayrıcalıklı olmayı da simgeler hale gelmiştir. Gücü ve otoriteyi çağrıştıran aslan başlarının kullanılması, zenginliği sembolize eden altın kaplamaların kullanılması, mobilya

üzerindeki işçilik, yontma ve kakmalar vb. Bir toplumun sosyo-kültürel özlemlerini zaman ve mekana uyarlayarak çağın teknolojiyle bağdaştırabilme süreci olarak görülen üslubun, bu noktada zaman içinde değişime uğraması elbette kaçınılmazdır. [7]

4. MOBİLYANIN TARİHÇESİNE GENEL BAKIŞ

4.1 Giriş :

Mimarlıktan soyutlanması mümkün olmayan mobilyanın zamanımızdan binlerce yıl önce başladığını kanıtlayan örneklerle bazı ülkelerdeki müzelerde rastlanmaktadır. İnsanoğlu tarafından, önceleri rahat oturmak için ağaçtan ve taştan yapılan mobilyalar, diğer sanat dallarında olduğu gibi, mimarının bir iç donatım aracı olarak, antik çağdan günümüze kadar evrim geçirmiş; her ülkede olduğu kadar, aynı ülkenin ayrı sanatkarları arasında da değişik yapım tarzları ve modeller ortaya çıkmıştır.

Gereksinimlerin çoğalması, yapım alet ve makinalarının icadıyla da mobilya stil ve modellerinin gelişmesi hızlanmış, sanatkarlar kendilerine özgü bir estetik, beceri ve düşünme kavramlarını mobilyaya aksettirmişler, yaşadıkları çağın yaşayış tarzı ve sanat üslubunu yansıtmışlardır [8].

4.2 İlk Çağ Mobilya Sanatı

İlk çağ sanatı, yaklaşık MÖ. 4000 yıllarında başlamakta ve Batı Roma İmparatorluğunun çöküş tarihi olan MS. 476 yılına kadar sürmektedir. Mısır, Mezopotamya, Anadolu, Yunan ve Roma uygarlıklarının eserlerini simgeleyen bu çağ antik dönem olarak da adlandırılmaktadır.

4.2.1 Çatalhöyük

Erken Neolitik Çağ yerleşmelerinden en ünlüsü Konya Ovası'ndaki Çatalhöyük'tür. Konya ili, Çumra ilçe merkezinin 11 km. kuzeyindeki höyük “doğu” ve “batı” olmak üzere iki yerleşme yerinden oluşur. Erken Neolitik Çağ tabakaları doğudakindedir. Doğu

Çatalhöyük'ün Erken Neolitik Çağ yerleşmesi 1000'den fazla konut ve 5-6 bin kişiyi bulduğu söylenen nüfusuyla Yakındoğu'nun bilinen en büyük köy ya da kasabalarından biri durumundadır. Yaklaşık olarak 7000-6500 yılları arasına tarihlenen höyüğün bu döneme ilişkin son derece küçük bir bölümü kazılabılmıştır (yaklaşık 1/30'u kazılabılmıştır). Elde edilen bulguların doyurucu olmaktan uzak olması, ulaşılan sonuçlarda tarihçiler arasında çelişkiler oluşmasına neden olmuştur.

Şekil 4.2.1.1 Çatahöyük Evi [2]

Çatalhöyük'te saptanan yerleşim katlarının kesin tarihlerini belirlemek güçtür, ancak bunların yaklaşık ellışer yıl sürdükleri kabul edilmektedir. Hemen hemen her kat, evlerin yeniden yapılmasını gerektiren bir yangınla tahrip olmuştur. Böylece, Çatalhöyük insanları 900 yıl aynı yerde yaşamışlar ve kültürlerini sürdürmüşlerdir.

Çatalhöyük'te konutlar, büyüklüğü yaklaşık 20-30 m² olan dikdörtgen bir ana mekan ile, ona bitişik, 5-6 m² büyüklüğünde bir veya iki depo alanından oluşmaktaydı. Konutlar, tümüyle, tek katlı olarak, kil-saman karışımı güneşte kurutulmuş kerpiçten inşa edilmişlerdi. Konutlar bitişik düzende idi ve her konut birimini kendi bağımsız duvarı kuşatıyordu. Nüfusun en az 5000-6000 olduğu zamanlarda 1000 ev bulunduğu

tahmin edilmektedir. Evler genellikle oturma odası, kiler ve mutfaktan oluşmaktaydı. Eve giriş çatıda bulunan ve aynı zamanda evin içinde bulunan ocak ve fırına da baca vazifesi gören bir delikten sağlanmaktaydı. Asal oda ile depolar arasında ise zeminden yüksekte açılmış, mağara kovuklarını anımsatan giriş delikleri bulunmaktadır. Odanın duvarlarına bitişik olarak yapılan sekiler, oturma ve yatma için kullanılan bir tür kerevet görevi yapmaktaydı. Ölüler de evlerin içine ve bu sekilerin altına gömülmekteydi [9].

Şekil 4.2.1.2 Çatalhöyük Evi -İlk Mobilya [3]

4.2.2 Mısır Mobilya Sanatı

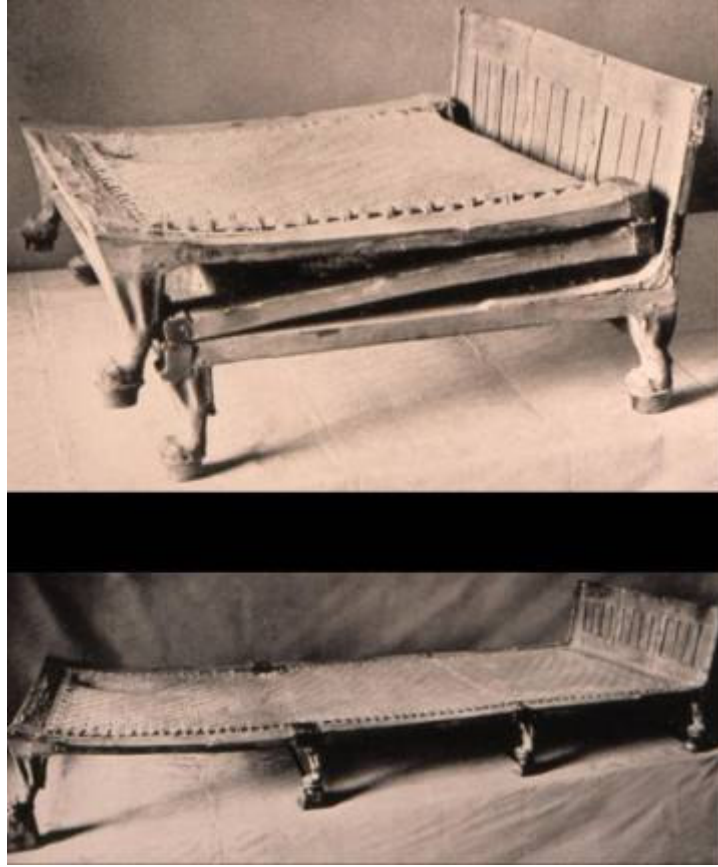
Günümüze kalabilen ilk mobilya örnekleri Çatalhöyük'den sonra Eski Mısır'da görüldüğünden Mısır sanatı çok önemlidir. Mısır uygarlığından çok sayıda ahşap mobilya ve aracın kalmasının nedeni, kullanılan ahşap malzemenin kuru çöl ikliminde bozulmamasına bağlanabilir[10].

Eski Mısır uygarlığı, Eski Krallık (MÖ. 2700-2200), Orta Krallık (MÖ. 2050-1785) ve Yeni Krallık (MÖ. 1557-1075) dönemlerine ayrılarak incelenmektedir.

Eski Krallığın başlarında önceleri basit yapılı, kare ayaklı, kemer destekli, genellikle deri ile kaplı katlanabilir tabureler, sonraları ve Orta Krallık döneminin başlarında yatak ve divanlardan esinlenilmiş, arkası parmaklıklı veya papirüs sapı ile örülmüş, boğa ve aslan ayaklı sandalyeler, işlenmiş ağaç malzemeden lifler ile bağlanmış kaba yapılı yataklar, tuvalet kutuları mobilya olarak kullanılmıştır.

Yeni krallık (MÖ. 1557-1075) döneminde ise malzemeler özenle işlenmeye başlanmış ve ayaklarda aslan, fil, leopar motifleri ile boğa ayağı şekilleriyle süslemeye önem verilmiştir.

Şekil 4.2.2.1 Tutankamon'un Katlanabilir Yatağı XVIII. Hanedan. İ.Ö. 1352-1354, Beyaz Boyalı Ahşap, Bakır Menteşeli, Üç Katlanabilir, Gerilmiş Ketten Dokuma Döşeme, Uzunluk: 179 cm.,Genişlik: 68 cm.[4]

Yeni krallık döneminin sonlarına doğru sandalye yapımı çok gelişmiş ve günümüzün oturma mobilyalarına benzer sandalye ve koltuklar yapılmıştır. Eski Mısır'da dolap ve komodin gibi mobilya türleri bilinmemektedir[11].

Mobilya konstrüksiyonlarında bağlayıcı ve hareketli aksesuar olarak önceleri basit pimler, daha sonra ise basit menteşeler ve çiviler kullanılmış; geniş tablalar dar parçalardan kınışlı, kavelalı ve yabancı çıtalı olarak hazırlanmış, zıvanalı, kırılmaç kuyruğu geçmeli ve gönye burun birleştirmeler yaygın olarak uygulanmıştır.

Ağaç malzemedeki kusurlar yamanmış, çatlaklar özel macun ile doldurulmuş, yüzeyler boyanmış, kaplama kullanılmış ve lüks mobilyalarda abanoz ağacına altın ve gümüş ile kakmalar yapılmıştır.

Rendenin bilinmediği, bunun yerine kumtaşından yararlanıldığı bu dönemde marangozluk aracı olarak keser, balta, yaylı matkap, keski, tokmak, uç testere ve ağaçtan yapılmış tornalar, ahşap malzeme olarak da akasya, akçağaç, ılgın, ardıç, sedir ve servi kullanılmıştır[12].

Şekil 4.2.2.2 RA'nın Gözündeki Ateşten Yarattığı İnsanları Koruyan, Günahkarları Cezalandıran Tanrıça Sekhmet'in Tahtta Oturan Altın Heykeli.[5]

Şekil 4.2.2.3 Amon'un Oğlu Tutankamon'un Altın Tahtı.[6]

4.2.3 Mezopotamya Mobilya Sanatı

Fırat ve Dicle nehirleri arasında bulunan bölgede Sümerler, Akadlar, Elamlar, Asurlar büyük uygarlıklar kurmuşlardır. Bu uygarlıkların mobilya ve eşyaları çok süslemeli olmalarına karşın, Mısır sanatındaki kadar dengeli ve uyumlu değildir. Ayrıca ahşap malzeme fazla kullanılmamış, metal aksesuarlara daha fazla önem verilmiş olup, bu bölgede yapılan arkeolojik kazılarda çok sayıda heykel ve süs eşyası elde edilmiş, insan figürlerine, bronz kelepçelere, sarmal metal süslere, mobilya ayaklarında aslan pençesi ve kozalak şekillerine rastlanmıştır[10].

Şekil 4.2.3.1 Lagaş Tanrısai Kralı Gudea'nın Tahtı
Mezopotamya, Sümer İ.Ö.2150, Granit Heykel, Yükseklik: 74cm[7]

Şekil 4.2.3.2 Kral Hammurabi'nin Koltuğu, Tanrısai Yasaların Yazıtı
İ.Ö.1760, Yeşil Granit Rölyef, Yükseklik: 71cm [8]

4.2.4 Anadolu Mobilya Sanatı

Oldukça karışık olan bu dönem, kökenleri daha eskiye dayansa da tarih sahnesine MÖ. 1660 -1630 yılları arasında hüküm sürmüş olan Kral I.Hattulişi tarafından kurulduğu söylenen Hititler'in Anadolu'ya göçü ile başlamıştır diyebiliriz[10].

MÖ. VIII. Yüzyılda 700-500 yıllarında İç Anadolu platosunda 200 yıla yakın hüküm sürmüş olan Frigya krallığına ait Gordion Kral mezarında 1300 yıllarından itibaren devam eden kazılarda çıkarılan çok sayıdaki eşya arasında ağaç mobilyalar da vardır.

Kral mezarından çıkarılan mobilyalardan masa ve sehpa ların tablaları cevizden, ayakları şimşirden, kakmalar ise güzel kokulu ardıçtan yapılmıştır. Yatakların platform ve uzantıları sedir, köşe blokları porsuk taşıyıcılar ise porsuk ve şimşirdendir. Ağaç mobilyalarda bağlantılar aynı cins ağaçtan yapılan kavelalarla yapılmıştır. Mobilyada fonksiyon ve estetik birlikte düşünülerek sarı, sert ve yoğunluğu çok fazla olan şimşir ağacının dayanıklılığının yanı sıra, onunla çok güzel kontrast oluşturan koyu renkli ceviz, ardıç ve porsuk kullanılmıştır. Kakmaların güzel kokulu ardıçtan yapılması hem güzel koku saçmakta, hem de böceklenmeyi önlemektedir. Üç ayaklı masaların ayakları kavislidir. Şimşir üzerine yumuşak ağaç ardıçtan kakma yapılması da dikkat çekicidir. Yatakların sedir ağacından yapılmasının nedeni, kokusu ile parazit saldırılarına engel olmasındandır [13].

Şekil 4.2.4.1 Kral Asativata'nın Tahtı. Asativadaya, Karatepe Surları, Bazalt Duvar Kaplamalarına İşlenmiş Törensel Ziyafet Rölyefi, İ.Ö.800 Geç Hitit Dönemi.[9]

Şekil 4.2.4.2 Ana Tanrıça Kibele Heykeli [10]

4.2.5 Yunan Mobilya Sanatı

Yapılan kazılara, resimlere ve Homeros'un İlyada ve Odessa destanlarından elde edilen bilgilere göre Eski Mısır sanatının etkisinde kalan Yunan mobilyaları, tabure, masa, sandalye, yatak gibi oturma, yatma amaçlı genellikle basit, sıradan eşyalardır. Mobilyada ahşap malzemenin yanı sıra metal, özellikle bronz kullanılmıştır.

Yunan mobilya sanatında üç ayaklı sehpa, arkalıklı sandalyeler ve altın işlemler önemli olup, özellikle sandalyelerdeki ölçü, oran ve biçimler günümüz sandalyelerine benzemektedir. Mobilyalar, yivli ayaklar, triglifler ve başlık biçimleri ile sonlanıyordu. Çizgiler açık, net ve mabet cephesi gibiydi. Oturma yerleri düz, sert ve parlak cilalıydı. Kumaş az kullanıyor ve genelde ahşap ve taş mobilyaları tercih ediyorlardı.

Tarih boyu önemli uygarlıklara bakıldığında, sanatın çeşitli üsluplarının bugünlere nasıl ışık tuttuğunu görülebilirsiniz. Eski Mısır, Mezopotamya, Eti, Sümer ve Anadolu kültürlerinin bu çıkışlardaki etkileri de yadsınamaz.

Şekil 4.2.5.1 Yunan Oturma Elemanı [11]

Ancak Grek Sanatı gelecekle geçmiş arasında iyisiyle kötüsüyle köprüler oluşturuyordu. Bir yandan ortak yaşamdaki başarılı sentezler bu devrin çizgisini oluşturuyordu. Matematik ve estetik başarı ile birlikte kullanılıyordu. Grek Sanatı Eski Mısır'ın öteki dünya anlayışına zıt özellikler taşıyordu. Çok tanrıydılar ve onları günlük yaşamları ile bütünleştiriyorlardı. Bunun sonucunda efsaneler, masallar gerçek yaşama yansıtılmış ve tanrılar insancıllaştırılmıştı. Heykellerin mimari ile iç içe algılanacak derecedeki büyüklükleri boyut abartmaları yerine hacimsel anlamlarda bütünleşmişti.

Mısır Sanatında izleyici önemsizdir. Oysa Grek Sanatı gösterime dönük seyircisi ile bütünleşme çabasıdır. Bu anlayış, mobilyası, mimarlık öğeleri, heykeli, felsefesi ile insan yaşamının kendisidir. Form, Grek Sanatı'nda baş öğedir. Süt beyaz, açık sarı, koyu kırmızı, siyah gibi renkler çok kullanılır. Formu maskeleyen, yanltan şekillerden kaçınılmıştır[14]. Formun ana karakterini daha çok vurgulayan örnekler çok başarılıydı. Heykel, mimarlık, mobilya tasarımları gibi branşlar sanki gösteri sanatının birer objeleridir. Bu özgün anlayışa başka uygarlıklarda rastlanmaz.

4.2.6. Roma Mobilya Sanatı

Bu dönemin esas mobilya tipleri olan yatak-divan, sandalye, masa ve küçük sandıklara ek olarak duvar dolapları da gelişmiştir.

Açılıp kapanabilir tabureler, geniş divanlar, geniş ve uzun kolların dayanabildiği koltuklar önem kazanmıştır. Karyolanın ayakucu ile baş yastığı kaldırılmış, uyuma dışında oturma, dinlenme ve yemek amaçları için de kullanılmıştır.

Örülmüş koltuk kullanılmakta ise de bugüne kadar örnek kalmamıştır. Ayakları tornalanmış ve kakmalar yapılmış masalar sadece yemek amacı için kullanılmış, diğer zamanlarda kanepenin altına sürülmüştür. Tornalı ayakların Mısır mobilyalarından başlıca ayrıcalığı, yivlerdeki daralmanın kırılma inceliğine yaklaşması, böylece mobilyanın hantallıktan kurtulmasıdır.

Şekil 4.2.6.1. Roma Dönemi Hasır İskemle, Kumtaşı Rölyef [12]

Biklinium adı verilen iki kişilik yemek kanepeleri kalabalık törenlerde, bir tarafı servis için açık bulunmak üzere masanın üç yanına konmuştur.

Eski Yunan ve Roma'da eşyaların çoğu duvarlara asıldığından büfe, vitrin, dolap türünden mobilyaya rastlanmamakta, Orta çağın başlarına doğru raflı, kapaksız büfeler görülmeye başlamaktadır.

Roma sanatı Yunan sanatının bir uzantısı olup, aynı süsleme biçiminden ayrılmamıştır. Mobilya kasaları genellikle ahşap, metal ve taş süslemeli, ayaklar gümüş ve fildişi kakmadır. Mobilya yapımında tunç ve bronz da kullanılmıştır. Roma mobilyası Roma sanatının farklı ülkelerde değişik biçimde uygulanmasından oluştuğu için bir üslup bütünlüğü göstermez. Aşırı süsleme anlayışı mobilyaya da yansımış ve her mobilya anıtsal bir görünüm almıştır[10].

Romalılarda müzik çok önemliydi. Dans gösterileri, şöenler yapılmaktaydı. Köleler büyük tepsilerde yiyecek ve şarap taşırlardı. Yemeklerini yatak şeklinde, bir kolun üzerine dayanarak yerlerdi. Bu yaşam şekline bağlı olarak, uzun oturularına olanak verecek türde oturma elemanları görülmektedir[15]

4.3. Ortaçağ Mobilya Sanatı

Roma sanatının devamı Roman sanatı ile bunu takip eden dinsel etkilerin ağır bastığı ve çağa daha çok damgasını vuran Gotik Sanatı olmuştur. Bunun yanında Bizans'ta, Arap ülkelerinde, Anadolu'da ve Uzakdoğu ülkelerinde de mobilya ile ilgili örnekler görülmüştür.

Ortaçağ, Doğu Roma İmparatorluğunun Yıkılışı (1453) ile son bulmasına rağmen, Gotik sanatı bir süre daha etkisini sürdürmüş ve Rönesans ile yeni bir sanat anlayışına yerini bırakmıştır.

4.3.1. Bizans Mobilya Sanatı

Bizanslıların mobilya sanatı, Roma sanatının bir devamı olup, daha sonra Doğu sanatının etkisi de görülmektedir.

Mobilya biçimleri oldukça basit olmakla beraber, Doğu sanatının etkisinde kalması nedeni ile çok süslü bir görünümde dir.

Şekil 4.3.1.1. Frankların Kralı Saint Denis Manastırı'nın Kurucusu Olan Dogobert'in
Olduğu Savunulan X Çatkılı Bizans Sanatı Etkili Sandalye
622-638 Yaldızlanmış Bronz [13]

4.3.2. Türk Mobilya Sanatı

Antik çağda kurulan Mezopotamya devletlerinde ve Hititlerde olduğu gibi, mobilya örneklerine fazla rastlanmamaktadır. Türk devletlerinden özellikle Gaznelilerde (X-XII yüzyıl) dekoratif sanatlar çeşitlenmiştir.

Selçuklularda ağaç malzemeden yapılan eserler arasında titizce işlenmiş oyma ve kakmalı mihrap, minber, rahle, kapı ve pencereler görülmektedir. İnsan ve hayvan resim ve şekilleri yerine çiçek ve geometrik motiflere yönelinmiştir. En karakteristik motifler birbirini kesen üçgen ve yıldızların oluşturduğu geometrik süslemelerdir. Osmanlıların son dönemlerine kadar masa, sandalye, büfe, komodin gibi mobilya türlerinin geniş

kullanımı görülmemiştir. Daha çok alçak sedirlere oturulmuş, yer sofralarında yemek yenmiş ve duvarların üst kısımlarına dizilmiş yarı kapalı raflar, ağaç malzemedен yapılmış gömme dolaplar kullanılmıştır. 14. Asırda Osmanlılarda Edirnekarı (Edirne işi mobilya) adı verilen değişik karakterde mobilya yapımına başlanmış, , özellikle sandık, rahle, kavukluk, yüklük kapakları ve tavan gibi ağaç malzeme üzerine boyalar ile süsler ve çeşitli motifler yapılmıştır.

Yeni çağın başında Osmanlı saray ve konaklarında batıdan ithal edilmiş mobilyalar yer almıştır.

Şekil 4.3.2.1. II.Abdülhamit Dönemi Oturma Elemanı [14]

Şekil 4.3.2.2. Selçuklu Dönemi Mozaik Desenli Sandık [15]

3.3.3. Roman Mobilya Sanatı

Roman sanatı, 1000 – 1250 yılları arasında Roma sanatının Batılı Hıristiyan Latin ülkelerce benimsenmiş bir aşamasıdır.

Daha çok dini etkilerin ağır bastığı bu döneme ait zamanımıza kadar kalan mobilya sayısı çok azdır. Kalanlar ise genellikle kilise, saray ve şatolardadır. Bu nedenle konutlarda kullanılan mobilyaya pek rastlanmamaktadır. Konut içindeki mobilyalar dört ayaklı masa, bank, sandalye, açılır kapanır tabure ve divan ile sınırlıdır. Konut mobilyaları basit ve kullanım amacına yöneliktir. Ağaç malzemenin işlenmesinde balta, testere, keski, matkap, çekiç ve XII yüzyıldan itibaren de rende kullanılmaya başlanmıştır.

Mobilyalar ağır, büyük ve şatafatlıdır. Tahtalar üst üste konup demir bantlar ve çiviler ile tutturulmuş, son zamanlarında ise çeşitli birleştirme şekilleri kullanılmıştır.

Aşırı süsleme eğilimi nedeniyle mobilyalar fonksiyon amacını aşacak şekilde süslenmiş ve anıtsal bir görünüş almıştır.

Roman mobilya sanatı, farklı ülkelerde değişik biçimlerde uygulandığı için bir üslup bütünlüğü göstermemektedir.

Bu dönemde ağaç malzeme olarak, Kuzey Avrupa'da meşe, Orta Avrupa'da ibreli odunlar, İtalya, Fransa ve İspanya gibi Akdeniz ülkelerinde ise ceviz ile kayın kullanılmaktadır[16].

Şekil 3.3.3.1. Başpiskopos Elia'nın Mermer Tahtı. S.Nicola Bari, 1098 [16]

4.3.4. Gotik Mobilya Sanatı

Ortaçağın en belirgin stili olan Gotik sanatında yapılan oturaklı ve sağlam masif mobilyalarda, ağaç malzeme çok kullanılmıştır.

Kalın torna ayaklar, kızak, kayıtlar ve masif tabla Gotik stilin taşra mobilyası sembolüdür.

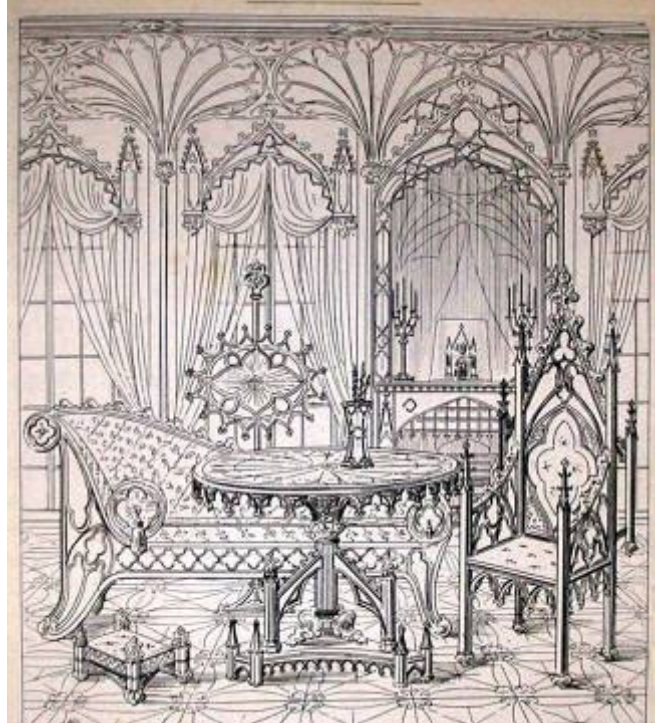
Bu dönemin mobilyaları, Roman sanatı döneminde kullanılan, sandalye, bank, masa, sandık ve kilise dolapları dışında okuma rahleleri, açılıp kapanır masalar ve dolaplardır.

Mobilya üretiminde bugün kullanılan marangozluk el aletleri basit şekilde kullanılmış, 1322 yılında Ausburg'da hızarın bulunması ile tahtalar daha kolayca işlenebilmiştir.

Ağaç malzemenin birleştirme ve konstrüksiyon şekillerinin 15. yüzyıldan itibaren gelişmesi, hızarlarla ince tahtaların elde edilebilmesiyle, Gotik dönemi mobilyası daha hafif, zarif ve zengin duruma gelmiştir.

Mobilyalarda bugün alışılmış birleştirme şekilleri uygulanmış olup, Güney Almanya ve Alp bölgesinde masif ve çerçeve konstrüksiyon tarzı, kuzeyde ise ızgara konstrüksiyon daha yaygındır[10].

Ağaç malzeme olarak her ülkenin yerli ağaç türleri kullanılmakta ise de, en çok kullanılan ağaç türü meşe olup, bu nedenle Gotik mobilya çağına Meşe Çağı da denmektedir. XIV. Yüzyılın sonlarına doğru Avrupa'daki Rönesans hareketi etkisiyle Gotik tarzı gerilemeye başlamıştır.

Şekil 4.3.4.1. Gotik Mobilyalar İle Dekore Edilmiş Bir Oda İllustrasyonu [17]

Şekil 4.3.4.2. Gotik Döneme Ait Masa ve Sandalye İllustrasyonu . (1827) [18]

4.4. Rönesans Mobilya Sanatı

Rönesans Mobilya sanatı yaklaşık bin yıl süren ortaçağın derebeylik düzenine, ekonomik yapısına ve dine dayalı katı kültürel tutuma duyulan tepkiden 1500 yılında doğmuş, 1600 yılına kadar sürmüştür.

Bu dönemde bir ölçüde antik sanata dönüş görülürse de, ölçülerde ve süslemede zarafet ve denge bulunmaktadır.

Rönesans döneminde her ülkede kendi bölgesel özelliklerine göre birbirinden oldukça farklı stiller geliştirmiştir. Rönesans'ın kaynağı olan İtalya'da mobilyada hızlı bir gelişme görülmüş, daha çok doğu süslemeciliğine dayanan oyma ve kabartma önem kazanmış, dolap kapaklarına yağlı boya ile gerçek bir tablo değeri taşıyan resimler yapılmış, marangozluk ikinci plana itilmiştir.

Felemenk Rönesansında çok ince ve nefis oyma işçiliği, İspanya'da Arap motiflerini Rönesans sanatıyla bağdaştırma çabası, Almanya'da ise daha yalın ve sağlam konstrüksiyona dayalı yapıtlara yönelinmiştir. İngiltere'de Rönesans sanatı II. Henry stili diye adlandırılan ve bol geometrik motiflere ağırlık veren bir özellik göstermektedir.

Bu dönemde meyve ağaç türleri kullanılmıştır. Yeni ve iyileştirilmiş el aletleri ile özellikle çeşitli rendeler ile köşelerde birleştirilen parçalara şekil verilmesi kolaylaşmış, XVI. yüzyılın başlarında kaplama kesme makinasının bulunması, kaplama tekniğinin gelişmesini sağlamıştır[17].

100 yıl kadar süren Rönesans dönemi sonunda özellikle Avrupa'nın Katolik ülkelerinde dinsel konuları etkileyici bir şekilde yansıtan, tümüyle eğri çizgilere ve bol figürlü biçim anlayışına dayanan Barok sanatı doğmuştur.

Şekil 4.4.1. Franz Cleyn'in Tasarladığı Sanılan İngiliz Yapımı Grotesk Hol Sandalyesi, 1625, Oymalı Ceviz [19]

Şekil 4.4.2. İngiltere Kralı James II'nin Sarayına Ait Koltuk (1685)
X Çatkılı Antik Dönem Yansıtılması (Revival). Kırmızı Saten Kumaş Döşeme [20]

4.5. Barok ve Rokoko Mobilya Sanatı

4.5.1. Barok Mobilya Sanatı

Rönesans dönemi sonunda, yani XVI. yüzyılın ilk yarısında özellikle Avrupa'nın Katolik ülkelerinde dinsel konuları etkileyici bir şekilde yansıtan, tümüyle eğri çizgilere ve bol figürlü biçim anlayışına dayanan Barok sanatı doğmuştur. Barok sanatı daha çok sarayın mutlakıyetçi tutumunun abartmalı bir ürünüdür. Rönesans'ın yüzeyde ince süslemeciliğine karşı, Barok'un amacı şaşırtmak ve göz kamaştırmaktır.

Barok mobilya sanatının başlıca özelliği üst görünüşlerde genellikle dairesel dönüşlü köşeler, ön ve yan görünüşlerde iç ve dış bükey yüzeyler, çok süslü ve kıvrımlı oymalar olarak özetlenebilir.

Barok sanatı Avrupa'nın Katolik ülkelerinde kolayca benimsenmiş, Fransa'da ise sosyal ve kültürel nedenlerle bir süre gecikmeyle, sadeleşerek, sarayın eğilimine dönük, kralların adları ile anılan Louis'ler dönemine geçilmiştir.

XII. Louis stili mobilya, gerçek Louis stillerine bir geçiş dönemidir.

XIII. Louis stili, barok sanatının Fransa'da yeni bir anlayışla şekillenmesidir. Bu akım büyük ölçüde İtalyan ve daha sınırlı olarak İspanyol Rönesansından etkilenmiştir.

Kapılara arabesk oymalar yapılmış, tavanlar çoğunlukla ceviz ağacı ile kaplanmıştır. Mobilya genellikle ağaç malzemedendir. Yatak tavanları sarmal ve tespit ayaklı sütunlar üzerine yerleştirilmiştir. Dolaplar, motiflerle süslü çekmecelere bölünmüştür. Bu dönemde kabine ve konsollar ilgi gören mobilya türlerindedir. İlk olarak elbise asılabilen dolaba da bu dönemde rastlanmaktadır.

Barok mobilya sanatını temsil eden asıl stil, XIV Louis (1638-1715) dir. Bu stildeki belli başlı özellik, oturma mobilyasındaki ayakların kavisli, arkalıkların yanlarda düz, üstte çoğunlukla simetrik taçlı, köşelerinin yuvarlak oluşudur. Ayakların üst kısmı kabartma yaprak oymalıdır. Kayıtların oymasında bazen simetri görülmemektedir. Arkalıkları yuvarlak okuma koltukları yaygındır. Yüksek arkalıklı koltuklar, kolçaksız sandalyeler ve tabureler bu dönemde yaygınlaşmıştır. En çok kullanılan ağaç türleri ceviz ve meşedir.

Şekil 4.5.1.1. Louis XIV Stili Koltuk [21]

Şekil 4.5.1.2. Louis XIV Stili Dekore Edilmiş Salon [22]

Şekil 4.5.1.3. Louis XIV Dönemine Ait Dolap [23]

4.5.2. Rokoko Mobilya Sanatı

Rokoko tarzı (1729- 1780) ilk olarak Fransa’da XV. Louis döneminde benimsenmiştir.

Rokoko, karışık ve dolambaçlı çizgiler, kabartmalı yüzeyler, derin oymalar, canlı ve kontrast renkler ile göz kamaştırıcı bir üslup olarak mobilyaya yansımıştır. Duvarlar çok ince oymalı lambriler ile kaplanmıştır. Mobilya yüzeylerine gül ağacından kakma çiçek süsleri, lake üzerine uzak doğu konuları işlenmiştir. Karyolaların yanına komodin, tuvalet masası ve değişik boyda masalar konulmaktadır. Kolçakları kumaşla kaplı divanlar, berjer koltuklar, markiz ve şezlonglar bu dönemde ortaya çıkmıştır. 1750 yıllarına doğru Osmanlı denilen sedirler, iki başuclu hasır örgülü kanep-divanlar (turkuvaz) moda olmuştur.

XV. Louis stili mobilyanın özellikle koltuk ve sandalyeleri günümüzde de çok beğenilen ve uygulanan tiplerdir. Ölçü, biçim ve süsleme bakımından son derece dengeli ve uyumlu görünüşü bulunmaktadır.

Rokoko stili mobilyada oyma, kabartma ve taşlar simetrik olup koltuk, kanep, sandalyelerde oturma ve arkalık yüzeyleri için özel kumaşlar dokunmuştur.

Ayaklar kavisli ve kenarları fitillidir. Ayak sırtları çoğunlukla yaprak ve bazen de çiçek kabartmalıdır. Kayıtlar, ayak eğmeci ile köşe yapmadan geniş bir yayla birleşir. Ön ve yan kayıtların ortasında simetrik taşlar bulunur. Kolçaklar üç yönden de kavislidir. Kolçak üstleri hafif dolgulu olarak kumaşla kaplanmıştır. Arkalıklar yanlarda ve üstte uyumlu kavislerle şekillenir. Arkalık ortasında çoğunlukla simetrik bir taş bulunur. Ağaç malzeme olarak Barok dönemde kullanılanların dışında gül ağacı ve pelesenk de kullanılmıştır[17].

Günümüz mobilya yapımında, Barok ve Rokoko stillerinin yukarıda belirtilen çok abartmalı ve yüksek maliyetli biçimlerinin uygulanması ekonomik nedenlerle güç olduğu için, daha çok XV. ve XVI.Louis stillerinin sadeleştirilmiş biçimleri “Klasik Mobilya” olarak adlandırılmaktadır.

Şekil 4.5.2.1. İskoç Maun Konsol (1820) [24]

Şekil 4.5.2.2. Ceviz Koltuk [25]

Şekil 4.5.2.3. Rokoko Stili Koltuk,
Abanoz Gövde Üzerine Kumaş Döşeme, 1860 [26]

4.6. Yeniçağ Mobilya Sanatı

Yeniçağda Barok ve Rokokonun gösterişli görünüşüne tepki olarak doğan mobilya tiplerinin yapılmasında Fransa'da XVI.Louis, Directoire, Empire, Louis Philippe; İngiltere'de Queen Anne, Dört büyükler denilen Chippendale, Adam Hepplewhite, Sheraton, Georgian I, II ve III ile Almanya'da Biedemeier stilleri görülmüştür.

4.6.1 XVI. Louis Stili (1774-1793)

Bu stilde XV. Louis stiline çok kıvrımlı, süslü ve asimetrik biçimleri terk edilerek, düz çizgili, dik açılı biçimler getirilmiştir. Köşeler keskin olmayıp, hafif ve yalındır. İncelen ölçüler, uyumlu süslemelerle zarif bir bütünlük sağlamaktadır.

Mobilya ayakları genellikle aşağı doğru daralan silindir şeklinde olup, boyuna oluklara sahiptir. Ayak üstleri kare kesitli olarak bitmektedir.

Sandalye ve koltukların arkalıkları dolu veya kalp, kupa biçimindedir. Dolu arkalıkların üzerinde çoğunlukla simetrik taç bulunmaktadır. Oymalar derin değildir. Ağaç kakmacılığı yapılmakta, ölçüler dayanım limitine kadar indirilmektedir. Süs motifleri olarak çiçekler, meşe ve defne yaprakları, oluk, ok, yay, meşale, başak ve koçanlar kullanılmaktadır.

Şekil 4.6.1.1. XVI Louis Stili Koltuk [27]

4.6.2. Directoire Stili (1750-1830)

Directoire stili mobilyanın başlıca özellikleri, kare görüntülerin ağır basması, sandalye ve koltuk arkalıklarının çok yalın ve az kavisli yapılmasıdır. Kolçak uçları kare biçiminde bitmekte, az miktarda süsleme motifleri bulunmaktadır.

Fransa'da, XVI. Louis stilinden Empire stiline dönüşümde ara dönemi oluşturmuş olan Directoire stili, aynı yıllarda İngiltere'de gelişen Adam Stili ile bağdaşıktır.

Şekil 4.6.2.1. Directoire Stili Komodin [28]

4.6.3. Queen Anne Stili (1665-1714)

Fransa'da XVI. Louis döneminde, klasik mobilyadan neoklasik akıma geçilirken İngiltere'de Queen Anne stili gelişmiş, daha sonra “Dört Büyükler” diye adlandırılan İngiliz neoklasik mobilyasının aslını oluşturan stillere geçiş dönemi olmuştur.

Queen Anne stilinde ayaklar XV. Louis stili ayakların benzeridir. Yalnız üstlerindeki kabartma ve oymalara ilk yıllarda bir ölçüde yer verilmişse de, sonradan bu süslemeler tümüyle kaldırılmıştır. Kayıtlardaki dekupe biçimlendirmeler çok sadedir. Yalnız ayak kavisine uygun biçim verilmiş, bazı işlerde kayıt altları düz olarak hazırlanmış, kavisli ayağa geçişte köşelere bir takoz konulmak suretiyle uyum sağlanmıştır. Sandalye ve koltuklarda arkalıklar, arka ayağın uzantısı olarak hafif bir iç bükey kavisle yükselmiş, üstte çeyrek daire şeklinde arka kayıtlarla birleşmiştir. Arkalık ortası çoğunluk kupa benzeri tek bir dikey parça ile bölünmüş, parçanın ortasına bazen dekupe oyma yapılmıştır.

Şekil 4.6.3.1. Queen Anne Stili Ceviz Koltuk (1715)
Yükseklik: 87cm, Genişlik: 63cm, Derinlik: 43.3cm [29]

4.6.4. Georgian Stili (1714-1820)

Yaklaşık yüzyıl sürmüş olan bu stil, sadeliği, zarafeti, sürekli üretime yatkınlığı ile günümüzde de uygulanan belli başlı dört mobilya stiline (Chippendale, Adam, Hepplewhite ve Sheraton) ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu döneme İngiltere'de "Altın Dönemi", maun ağacı çok kullanıldığı için "Maun Dönemi" veya "Dört büyükler Dönemi" gibi adlar verilmektedir.

4.6.5. Dört Büyükler Dönemi

4.6.5.1. Thomas Chippendale (1718-1779)

Chippendale stili, Queen Anne stiline bir uzantısıdır. Mobilya çeşitleri artmış, büfelerin yerine uzun konsollar ortaya çıkmış, kabineler vitrinli, raflı ve çekmeceli olarak kombine bir yapıya kavuşmuştur.

Ayaklar önceleri kavisli ve süslü, daha sonra düz ve yalın bir biçim almış, küçük tip masalar çoğalmıştır. Chippendale stili önceleri etkilendiği İngiliz-Fransız ve Çin üsluplarına göre İngiliz Chippendale, Fransız Chippendale ve Çin motiflerinin İngiliz ölçülerine göre düzenlendiği Çin Chippendale diye üçe ayrılmış, sonradan gerçek formunu bulunca bu durum da ortadan kalkmıştır.

Chippendale stili sandalyelerde ön ayaklar dikey konumlu, düz ve kare kesitlidir. Alt destek kayıtları çoğu kez yanlara konulmuş, ortadan bir ara kayıtle bağlanmıştır. Bu stilde konstrüksiyon sağlamlığına biçim kadar önem verilmiştir.

Şekil 4.6.5.1.1. Chippendale Stili Üçlü Oturma Elemanı [30]

4.6.5.2. George Hepplewhite

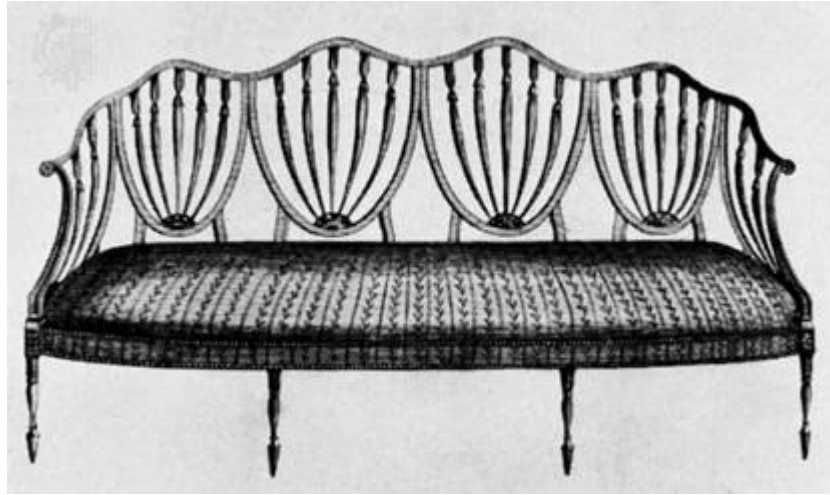
Hepplewhite mobilya, Chippendale mobilyadan daha yalın ve basit, ölçüleri daha dar ve ince, orantıları ve eğmeçleri daha uyumlu, süsleri ölçülü ve zariftir. Hepplewhite mobilyada işlev ve estetik aynı derecede önem taşımaktadır.

Yandan düşer tablalı büyüyen masalar ilk olarak bu stilde görülmektedir. Kanepeler altı ya da sekiz ayaklı olup, oturma yüzeylerine döşemeden sonra ayrı bir minder konulmuştur.

İncelik ve zarafet Hepplewhite stili mobilyanın en belirgin özellikleridir. Ayaklar dayanma limitine kadar varan inceliktedir. Genel çizgiler son derece zarif ve ölçülüdür.

Hepplewhite mobilya daha çok sandalyeleri ile diğer stiller arasında ün yapmıştır. Günümüzde de bu stilin yemek odası takımları ve sandalyeleri yaygındır.

Sandalyelerde arkaklıklar oturma bölümünden ayrı olup, şilt, kalkan, yürek ve org şeklindedir. Arkalık içleri kupa, fyonk, defne dalı, buğday başağı, devekuşu biçimli dekupe parçalar ile süslüdür. Arka ayaklar hafifçe geriye doğru eğik, ön ayaklar ise çoğunlukla dikey konumlu, kare ya da daire kesitli olup, tabanda trampet sopası biçiminde topuzludur. Kolçaklar geniş eğmeçli ve arkalık köşesi gibi dirseklidir.

Şekil 4.6.5.2.1. Hepplewhite Stili Üçlü Oturma Elemanı.(1788) [31]

4.6.5.3. Robert Adam (1728-1792)

Robert Adam stili mobilya hafif ve zarif, ayakları düz veya eğmeçli olup antik motiflerle süslü, klasik detayları özenlidir. Adam stilinde biçimdeki narinlik kadar motiflerde de ince nakışlar geçerlidir. Ayak tabanları blok topuzlu veya dışa doğru az kavislidir.

Kanepelerdeki elips arkalıklar, nakışlı dikey çubuklar, kavisli kolçaklar ve silindirik-konik ayaklar bu stili karakterize etmektedir. Kitap dolabındaki camlar vitraya benzetilerek ağaç veya pirinçten yapılmış çubuklar vasıtasıyla cama üstten konulmuş çerçeve kafesler ile bölümlere ayrılmıştır.

Şekil 4.6.5.3.1. Robert Adam Stili Kanepeler (1770) [32]

4.6.5.4. Thomas Sheraton (1751-1806)

İngiliz mobilya tarihinde XVIII. yüzyıl sonuna ismini veren Sheraton'un ilk mobilyaları Adam ve XVI. Louis'den izler taşımaya karşın genel ölçüleri daha küçük ve düz çizgileri daha çoktur. Bu mobilya tipinin başlıca özellikleri yaylarla doğruların köşe yaparak birleşmesi, ayakların daha incelmış olması, kolçakların S şeklinde bükülmesi, oturma bölümlerinin ve diğer mobilya tablalarının dairesel yapılması, arkalık üst kayıtlarının düz veya köşelerde içbükey olmasıdır.

Sheraton stilinde sandalye ve koltuk arkalıkların dolgularında genellikle lir, marul yaprağı, çok boğumlu dikey silindirik çubuklar ve değişik geometrik süslemelere yer verilmiştir.

Şekil 4.6.5.4.1. Thomas Sheraton Stili Masa [33]

Şekil 4.6.5.4.2. Thomas Sheraton Tasarımı Koltuk
Deniz Kabuğu Biçimli Sırtığı İle Diğer Tasarımlardan Ayrılmaktadır.[34]

4.6.6. Empire Stili (1801-1814)

I. Napolyon döneminde Fransa'da başlayıp gelişmiş ve Avrupa'ya yayılmış olan Empire sanatı, bir anlamda antik sanatın, çağın anlayışına göre yenileştirilmiş şeklidir.

Empire sandalye ve koltuklarda ön ayaklar daire veya kare kesitli olarak genellikle düzdür. Ayak yüzeyleri dışa doğru hafif eğmeç almaktadır. Tabanda pabuçlar top veya aslan pençesi biçiminde şekillenmektedir. Arkalıklar sırta uygun eğimdedir. Üst kayıt Yunan sanatı tipindedir. Kolçak destekleri çoğunlukla sfenks, kuğu kuşu veya kartal kanadı şeklinde olup, aynı şekillere masa ve dolap ayaklarında da rastlanmaktadır. Bu stilin en belirgin özelliklerinden birisi de çoğunluk kolçakların silindirik olması ve ön ayakla çok uyumlu bir şekilde birleşmesidir.

Ağır, kübik ve masif olan Empire mobilyada oymalar yüzeysel ve kabacadır. Kısa ayaklar üzerine oturtulmuş divan ve tabureler, sehpalar, yeşil mermer tablalı ağır konsollar ve yuvarlak masalar, kayıt ve anıt biçimli yataklar, bu stilin en yaygın özelliklerindendir. Empire Stili döneminde ilk defa maun ve gl ağacı birlikte kullanılmıştır. Empire stili çok kısa devam etmiş olup, Napolyon'un iktidardan düşmesinden sonra hemen kaybolmuştur.

şekil 4.6.6.1. Empire Chair (1810) Oymalı ve Yıldızlı Kayınağacı Kırmızı İpek Döşeme [35]

4.6.7. Louis Philippe Stili

Mobilya sanatında başlı başına bir üslup bütünlüğü göstermeyen Louis Philippe stilinde önceleri gotik sanatının bir tür sadeleştirmesi olan yeni gotik denilen bir akım başlamış, çalışmalar daha çok ağaç mobilya veya sarkaçlı duvar saatleri gibi ev eşyalarına yönelik kalmıştır.

Şekil 4.6.7.1. Louis Philippe Stili Yatak Odası Takımı. Kiraz ve Ceviz Ağaçları Kullanılmıştır.[36]

4.6.8. Biedemeier Stili (1815-1850)

XIX. yüzyılın başlarında Almanya'da doğmuş, Yunan ve Roma sanatından etkilenmiş bu stil, Empire stiline bir uzantısı sayılabilir.

Biedemeier mobilyada ilk defa tamamlayıcı mobilya ya da tam oturma odası takımına rastlanmaktadır. Konstrüktif bakımından çerçeve konstrüksiyon hakim olup, cam da oldukça sık kullanılmaktadır. Dolapların içi ve camların arkası renkli kağıt ve kumaşlar ile kaplanmaktadır. Mobilyaların rengi açık olup, kiraz, maun, dişbudak ve huş en sevilen ağaçlardır.

Sandalyeler Yunan sanatı etkisinde olup, rahatlık, uyum ve denge gibi nitelikleri nedeni ile günümüzde de uygulanan tiplerdendir[10].

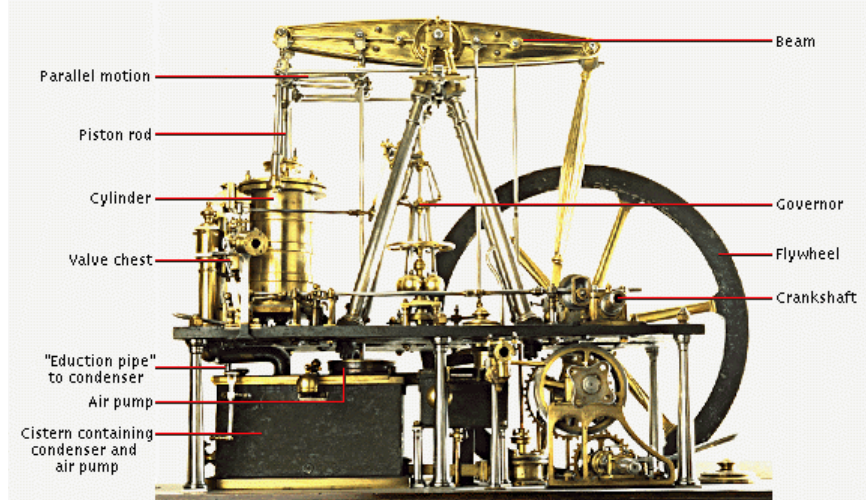
Şekil 4.6.8.1. Biedemeier Stili Masa [37]

4.7. Endüstri Dönemi

1765 yılında İskoç James Watt' ın buhar makinasını icadıyla başlamıştır. Sanayi devrimi önce İngiltere' yi sonra tüm dünyayı etkilemiştir. Watts'ın bu icadı sonucunda demir, çelik işleme, kömür çıkarma gibi konularda makineleşme ile beraber büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Bunun yanı sıra modern ulaşım araçları ve ulaşımında büyük aşamalar sağlanmıştır. Gelişmeler birçok yeni tasarım çalışmalarının ortaya çıkmasına olanak tanımıştır. Demiryolları, oteller, kanallar, çelik yüksek yapılar ile büyüyen şehirler, yeni mimari tasarımların ortaya çıkmasını sağlamıştır.[18]

Endüstrileşme ile paralel gelişen makineleşmeyle beraber sadece üretim yöntemleri değil ürünlerin kendileri de değişmiştir. XIX.yy. mühendislerin çağı olmuştur. 1869' da Pasifik Demiryolu, 1874'de ilk elektrikli araba, 1875'de Thomas Edison enkandesen lambayı ve mikrofonu, 1851'de dikiş makinesi, 1876'da telefon, icat edilmiştir.[19]

Bu sırada Avrupa'da döner sandalyeler, ayarlanabilir sandalyeler ve diğer patentli mobilyalar, doktorlarda, kuaförlerde, ofislerde kullanılmaya başlandı. Endüstriyel devrimin anavatanı olan İngiltere'de ise yer tasarrufu için katlanabilen sandalyeler üretiliyordu.

Şekil 4.7.1. James Watt, Buhar Makinesi 1765 [38]

4.7.1. Shaker' lar

Bir Hıristiyan mezhebi olan Shaker'lar bekar komün yaşama inanırlardı ve evlilikten ve geleneksel aile yaşamından kendilerini sakınırlardı. Fonksiyonellik, sadelik ve güzellik taşıyan, hayat için gerekli her türlü malzemeyi üretip, kendi kendilerine yetecek bir hayat biçimi yaratmışlardı. Bu yaşam biçimi mobilyalarına da yansımıştır. İbadet sırasında kendilerinden geçercesine yaptıkları dansları sebebiyle Shaker'ler (sallanan insanlar) adını almışlardır[20].

şekil 4.7.1.1. Shaker'lar Dönemi Yemek Masası [39]

4.7.2. Thonet Kardeşler

1796 yılında doğan Avusturyalı marangoz ustası Michael Thonet, XIX. yüzyılın ilk yarısında geliştirdiği yeni bir teknikle kayın ağacından iskemle yapıp satmaya başladı. Michael Thonet'in kayın ağacını su buharında yumuşatıp bükerek yaptığı iskemleler, önce Avusturya'da daha sonra da tüm dünyada n kazandı. "Thonet" adı marka oldu.

XIX.yüzyılın sonunda önce lamine ahşap şerit şerit yapıştırarak kalıpla döndürme; sonrada masifin döndürülmesi (buharda döndürülmüş) çalışmalarla patentli ilk seri üretimi sandalye alanında yapmıştır. Öyle ki 1859'dan 1930' lara kadar No:14 isimli model 50 milyon adet satmıştır. Aynı tip çalışmada bu bir rekordu. Bu üretim hattı sistemini kullanan ilk çalışmadır bu nedenle modernin evrimindeki ilk basamakları oluşturdu. Doğru orantılar kullanılmış zarif ve basit formlardı[21].

Şekil 4.7.2.1. Thonet Chair 1859 [40]

Şekil 4.7.2.2. Thonet Chair No:14 [41]

4.7.3. Otto Wagner

Modern mimarlığın, çağdaş kent uygarlığının yaşamsal bir ögesi olduğu görüşünü savunan bir kuramcı ve uygulamacıdır. Viyana'daki Technische Hochschule ve Berlin'deki Bauakademie'de eğitim almış daha sonra Viyana'da Akademie der Bildenden Kunst'de Eduard van der Nüll ve August Siccard van Siccardenburg'un yanında yetişti.

1884 -1916 yılları arasında Viyana Metrosu, Karlsplatz İstasyonu, Viyana Sparkasse Bankası yapıtlarından birkaçıdır.

Şekil 4.7.3.1. Otto Wagner, Postahaneler İçin Tasarladığı
Kolçaklı İskemle [42]

4.7.4. Charles Rennie Mackintosh (1868-1928)

Mackintosh, Art Nouveau'nun bir uzantısı olarak kabul edilen ama geometrik biçimlerden oluşan stilin yaratıcısıdır. XIV.yy sonlarında İngiltere'de en gözde akım olan Arts and Crafts üzerinde etkili olduğu gibi, XX.yy rasyonalizminin de habercisi olmuştur. Gerçekleşen ilk tasarımı, Honeyman ve Keppie'de çalışırken yaptığı Glasgow Herald Binas'ının kulesidir. Art Nouveau'nun özgün örneklerinden sayılan bu işlevsel ve yalın yapı, geleneksel tarzda inşa edilmiş kaleye benzer doğu ucu ve kulemsi güney cephesi ile dikkati çeker.

Catherine Cranston'un ünlü çay salonlarının dördünden birincisinin duvar bezemelerini ve aydınlatma elemanlarını tasarlamış, bu arada İskoç Queen's Kilisesi'ni, Cranston'un bir diğer çay salonunun mobilyalarını, 1901 Glasgow Dünya Sergisi için çeşitli tasarımları, Klimacolm'da W.Davidson'ın evi Windy Hill'i ve pek çok mobilya tasarımını gerçekleştirmiştir.

Cranston'ın çay salonlarında kullandığı yüksek arkalı sandalyeler, onun adıyla ünlü tasarımlardan biridir.

Beyazı oturma odalarıyla yatak odalarında, koyu renkleri yemek odalarıyla koridorlarda kullanmaya özen gösteren Mackintosh'un doğal ve yapay ışığı değerlendirmedeki ustalığı da tasarımlarının ortak özelliğidir.

Yine Cranston için tasarladığı Willow Çay Salonu'nda bir balkon, bir köprü ve hoş bir merdiven kullanarak ince uzun bir mekanda büyümlü bir ortam yaratmıştır. Dövme demir işçiliğinin dikkati çektiği salonda metal ve cam öğeler, söğüt ağacı imgesine dayanan geometrik alçı friz, yüksek arkalı sandalyeler ve öteki mobilyalar, iç mekanı estetik bir yetkinliğe ulaştırmıştır[22].

Şekil 4.7.4.1. Mackintosh Stili Sandalyeler [43]

4.7.5. Adolf Loos

Avusturyalı mimar ve kuramcı Adolf Loos Bauhaus Hareketi'nin temsilcilerindendir. 1908 yılında yazdığı “Bezeme ve Suç” adlı kitabında iyi tasarlanmış hiçbir bina ya da nesnenin süslenmesinin gerekli olmadığını ve çağımızın gerçek sanatçılarınin faydacılığa önem vermesi gerektiğini savundu. Kendi tasarımlarında oranların mükemmelliğine ve kaliteli malzeme kullanımına yönelen Loos’a göre amaç süsleme yerine formlardaki güzelliği yakalamaktır[23].

Şekil 4.7.5.1 Loos'un Villasında Kullandığı Kendi Tasarımı Koltuklar [44]

4.7.6. Frank Lloyd Wright (1867-1959)

XX.yy'ın en önemli mimarlarından olan Frank Lloyd Wright, 1867'de Wisconsin'de doğdu. Mühendislik eğitimi gören Wright gençlik yıllarında Conover ve Silsbee gibi tasarımcıların yanında profesyonel deneyim kazanmaya başladı. 1888 yılında, Louis Sullivan ve Dankmar Adler'in yanında çalışmaya başlayarak önemli projelere dahil edilmeye başlandı. Bu çalışmalar sırasında Sullivan'dan çok önemli dersler aldı.

Gerçekleştirdiği 300'ü aşkın yapıyla XX.yy'ın başında mimarlığın yeni bir görünüme kavuşmasında etkili olan Wright "Organik Mimarlık" adı verilen, doğal biçimlerden yola çıkarak iç ve dış mekanın bütünleşmesini temel alan bir mimarlığın ilkelerini ortaya koymuş, Modern Mimarlık Tarihi'nin kişiliklerinden biri olarak tarihe geçmiştir.

Wright'ın çalışmalarından etkilendiği gözlenen isimler, Walter Gropius ve Mies Van Der Rohe gibi modernist tasarım ve düşüncelerin babalarıydı.

Wright dünyaca en çok tanınan binalarından Şelale Evi'ni, uzun süren bir tasarım periyodundan sonra 1936 yılında 69 yaşında tamamladı. Bu bina organik mimari için en iyi örneklerden biri olarak gösterilmektedir.

Wright'ın bireysel çalışma tarzından dolayı çevresinde yetiştirdiği öğrencileri olmasa da, bir sürü akıma büyük etkisi oldu; Expresyonizm'den Rasyonalizm'e, Amsterdam Okulu'ndan De Stijl'e çeşitli mimari akımlara ilham verdi.[24]

Şekil 4.7.6.1. Wright, Şelale Evi [45]

Şekil 4.7.6.2. Wright, Yemek Masası [46]

4.7.7. Peter Behrens

Peter Behrens Alman mimar, endüstri ve grafik tasarımcısıdır. Yapıtlarıyla modern mimarlığa ve endüstri tasarımına öncülük etmiştir. 1886-1889 yılları arasında resim ve grafik dersleri almış, 1890'dan sonra uygulamalı sanatlar, daha sonra da mimarlık alanında eserler vermiştir. 1893'te Jugendstil akımının (Almanya'da Art Nouveau), 1897'de güzel sanatlar ile uygulamalı sanatları bütünleştirmeyi amaçlayan “Birleşmiş İşlikler” (Deutscher Werkbund) adlı birliğin kurucuları arasında yer almış ve etkinliğini daha çok resim, grafik ve endüstri ürünleri tasarımı alanlarında sürdürmüştür.

1902-1903 yıllarında Nürnberg Uygulamalı Sanatlar Okulu'nun yöneticiliğine getirilen Behrens 1907 yılında Berlin'e giderek Alman Endüstri Devi AEG (Allgemeine Elektricitäts Gesellschaft) firmasının sanat danışmanı olmuştur.

1922'de Viyana Akademisi'nin, 1936'da da Prusya Güzel Sanatlar Akademisi'nin mimarlık bölümlerinde yöneticilik de yapan Behrens gibi çok yönlü bir sanatçı-mimarın bir fabrikaya tasarımcı olarak atanması, endüstri tasarımında da bir dönüm noktasıdır.

Şekil 4.7.7.1. Peter Behren Koltuk (1900), ahşap,deri ve boya kullanılmıştır.[47]

4.7.8. Arts and Crafts Hareketi

İngiltere'de Ön-Raffaellocular adını alan bir grup doğanın yalın ve dürüst bir şekilde verilmesinden yanaydılar. İngiliz şiiri ve efsaneleri konu olarak alınmıştır. Resimlerde parlaklığa ve ayrıntılarda yalınlığa dikkat ederlerdi. Bu grubun sanatı Arts and Crafts hareketini de yakından etkilemişti. İngiliz hükümeti XVIII.yy'dan beri sanatçılar ve zanaatçıların beraber çalışmasını desteklemişti. 1835'te üretimde kalite ve standardı yükseltmek için bir devlet okulu kuruldu. Okulda John Ruskin ve Ön-Raffaellocu sanatçılar, öğretmen olarak çalıştılar. Okuldaki zanaatçılar onların görüş ve fikirlerini öğrendiler. Endüstri devrimi sonucu tekstilde ve makine kullanımındaki gelişmelerle geleneksel yöntemlerle atölyelerdeki zanaatkar çalışmaların yerini daha geniş atölyeler aldı. Sanat ve zanaatı birleştirme çabaları zanaatçılara da iş imkanı sağlamıştı. İngiliz zanaatçıları tek parça üretimden kopmamış, üretimi arttırmak için dışarıdan sanatçı getirmişlerdir. Arts and Crafts hareketi İngiltere'de Ortaçağ zanaat geleneğini canlandırmaya çalışmıştır. John Ruskin 1851'de bir kitap yayınlamış. Gotiğin doğasından söz etmiştir; 'İnsanın çalışmadan aldığı mutluluk ve inancın dışı vurulması'. Ruskin'in açıklamaları William Morris'i etkilemiş. 1888'te Arts and Crafts sergi grubu oluşmuştur. 1860'da Morris, arkadaşı Philip Webb'in tasarladığı Kırmızı Ev'e taşınmıştır. Ev sivri çatılı, gotik kemerli pencereleri ve kapıları, çitle çevrili bahçesiyle ortaçağ yapılarını andırıyordu. Mobilyalar 1861'de Morris'in ortaçağ atölyesi gibi çalışan şirketinde yapılıyordu. Morris iç mimarideki eşyaların fabrika üretimi sonucu olmasına karşıydı. Sanatın insan için insan tarafından yapılmasını savunuyor ve geniş kitlelere hitap etmek istiyordu. Günlük kullanım üretimine estetik kaygılar ve bu konuda bilinçlenme Morris sayesinde oluyordu. Atölyede günlük yaşamda kullanılabilecek her türlü eşya tasarlanıyordu. Tasarımcılar Morris, Rosetti ve Edvard Jones'tur. Halkın sanat beğenisini yükseltmekte önemli bir rol oynamıştır. Ortaçağ minyatürlerinin iki boyutlu yüzeysel bezemelerinden, desen ve çizimlerinden etkileniyorlardı[25].

Şekil 4.7.8.1. Arts and Crafts Stili Yemek Masası ve Sandalyeleri [48]

4.7.9. Gerrit Thomas Rietveld

Sanatın bireysel bilinçten kurtulup toplumsal bilince kavuşturulmasını amaçlayan Theo Van Doesburg ve Piet Mondrian yeni bir stile öncülük ettiler. De Stijl akımında temel yuvarlak, kare, dikdörtgen gibi geometrik biçimler ve sarı, mavi, kırmızı ana renkler tercih edildi.

Akımın en önemli temsilcisi Hollanda'lı Rietveld'dir. En ünlü sandalye tasarımı "kırmızı ve mavi" adını taşır. 1918 yılında üretilen sandalye kırmızı, mavi ve sarı lake olarak çalışılmıştır. Oturma bölümü mavi, sırtlık kısmı kırmızı, parçalı bölümler siyahtır. Parçaların uçları ise sarıdır. Kırmızı-mavi koltuk De Stijl grubunun manifestosu niteliğindedir adeta. Hem işlevsellik, hemde estetik bakımından bir plastik yapının tüm elemanlarını varlığında simgeler. Üç boyutlu bir mekan içinde bir kütle-hacim orantısına olduğu gibi, ışık renk ve malzeme elementlerine dayanmaktadır. Bunlar arasında, koltuğun "Kırmızı-Mavi" adı bile yapıtta ışık renk elementinin etkinliğini göstermektedir. Ayrıca kullanılan ağaç malzeme de biçimle örtüşmektedir. İşlevsellik

bakımından oturma kısmının alçaklığı ile koltuk ergonomiktir. Ayrıca Rietveld, simetrinin monotonluğuna karşı parçaların farklı işlevlerine göre orantılar uygulamış örneğin düşey parçayı simetrik bir bölme yerine, iki parça arasında asimetrik ama dengeli bir orantı kullanmıştır. Burada renkte plastik ifade için önemli bir katmandır. Rietveld, barok sanatının kırmızı-mavi akordunu almış ve bunu dört boyutlu, mekan, zaman boyutları içine yayarak, yapıtın plastik ifadesini, dışavurumsal bir ifadeye dönüştürmüştür.

Tüm bu element katmanlarıyla bir endüstri ürünü olan Kırmızı-Mavi Koltuk, zaman-mekan içinde plastik bir düzeni ve harmoniyi ortaya koyarken, bu düzen ve harmoni işlevsellikte de bir uyum sağlamaktadır[26].

Rietveld'in mobilyaları siyah, beyaz, kırmızı, sarı ve mavi renklere ve Mondrian'ın resimlerinin mobilya ya yansıması gibidir.

Şekil 4.7.9.1. Rietveld, Kırmızı- Mavi Koltuk [49]

4.7.10. William Morris

Ortaçağ gotik sanatını savunan İngiliz estetikçi ve tarihçi John Ruskin'den etkilenen; Praeraphaelit grubu üyesi William Morris, mutluluğun el emeğiyle elde edilebileceği, işçi kesiminin yasama sevincine bu tür çalışma ile ulaşabileceği inancındaydı . İnsan ile maddenin arasına giren makinenin , dolayısıyla endüstriyel gelişimin güzelliği yok ettiği görüşündeydi.Yalnız ve yalnız insan elinin maddeye can verebileceği , ortaçağ sanatçılarının eserlerinin mükemmelliğinden aldıkları zevkle özgür ve mutlu olduklarını savunuyordu.

Sosyalist fikirlere sahip W. Morris, sanatı ,el emeği niteliğiyle geniş halk topluluklarına mal etmek suretiyle demokratlaştırmak istemiş, sanat kurumları açmış ayrıca imal ve satışın bir arada gerçekleştiği atölye-mağazası Morris Company'i açmıştır (günümüz meslek okulları niteliğinde).

Doğruluğu tartışılardursun W.Morris'in bakış açısı birçok sanatçı tarafından benimsenmiş, desteklenmiş , bu yolla el sanatlarına dayalı bir sanat akımı oluşmuştur. Endüstriyel gelişmelerle ev yapımı ürünlerin pahalı kalmasıyla fakir işçi kesim yerine zengin koleksiyonculardan rağbet görmüş, endüstriye yenilmiştir[27].

Şekil 4.7.10.1. William Morris Stili Dekore Edilmiş Bir Oda [50]

4.7. 11. Art Nouveau

VIX.yy'in ikinci yarısından sonra eklektisizme ve makineleşmeye karşı çıkan Arts and Crafts hareketinin ardından 1895 - 1905 yılları arasında Avrupa'da ve Amerika'da Art Nouveau yaygınlaşmıştır. "Arts and Crafts'in mobilyası yalınlığı ve işlevselliği ile ileride geliştirilecek akımlara ipucu vermiştir. Özellikle A.B.D.'de mobilya tasarımı ve iç mimarlık VIX.yy sonlarıyla XX.yy'in başlarında büyük oranda bu akımdan etkilenmiştir. Arts and Crafts'in geliştirdiği el işçiliği ideali kendisinden sonra doğan ve bir oranda muhalif bir akım olan Art Nouvea tarafından da uygulanır ve geliştirilir. VIX.yy sonunda Doğu dünyası, Japonya ve Çin gibi yeni dünyalara açılım olmuştur. Art Nouveau akımının örnekleri bütün dünyada görülmektedir. Bu akım geleneksel sanattan ilk kopuş olarak kabul edilmiştir. "Art Nouveau" terimi S. Bings'in Paris'teki dükkanından gelir. Almanya'da, 1896'da görülmeye başlayan bir gazete olan Jugendstil adı kullanılır[28]. Mimari ve dekorasyonda etkili olan bu akım İtalya'da Liberstil, İngiltere'de Style Liberty, Amerika'da Modern Style adlarını alır. "Avrupa'da yepyeni bir form anlayışı getiren akım Viyana'da Sezession binasının girişinde okunan 'Sanata özgürlüğü her çağa kendi sanatı' sloganını ilke edinecektir. Bu akımın teoriklerinden Belçikalı Henri Van De Velde 1894'te İngiliz 'Arts and Crafts akımının hiçbir zaman ortaçağ etkisinden sıyrılmadığına değinmiş ve makinelerde bulunduğu güzelliği esas almıştır. Demir, çelik, alüminyum, selüloit ve çimento için büyük gelecek gören Van De Velde, ev eşyalarında da kaybettiğimiz canlı, güçlü, temiz renkleri, enerjik ve kuvvetli formları, akla yakın konstrüksiyonu görmek istediğini tezyinattan kurtulan yeni İngiliz ev eşyalarını övmüştür." [29]. Art Nouveau, mimaride ne yalın ne de eskiye bağlıdır. Bir geçiş üslubu niteliğindedir. Demir, bitkisel biçimde hem taşıyıcı hem süsleme ögesi olarak kullanılır. Dökme demir uzun taşıyıcı ve dekoratif anlam içermektedir. Taşıyıcı öğeler ayrı bir dekoratif öğeyle kapanmamaktadır. Art Nouveau uzak doğudan, botanik kitaplarından etkilenmiştir. Bitkisel motifler, akıcı formlar, kıvrık hatlar, çizgisel nitelik, ince ve zarif çizimler, dalgalanmalar önem kazanmıştır. Bitkisel bezemenin temsilcileri İngiltere'de William Morris, Arthur H. Machmurdo, Belçika'da Henri Van De Velde ve Amerika'da Levis C. Tiffany'dir. Fransa'da Nancy okulu da bu akımın önderliğini yapmıştır. Okulun kurucusu Emile Galle mobilya tasarımları yanı sıra cam, metal işler

de yapmıştır. Sanat ticareti yapan ve Paris'te Uzakdoğu'dan ithal ettiği mobilyaları pazarlayan S.Bing ise Fransız mobilya üretiminde yeni bir çığır açmıştır. Dükkanı bir sanat merkezine dönüşürken ismini Art Nouveau-Yeni Sanat olarak değiştirmiştir. [30].

En ünlü Art Nouveau tasarımcıları hem mimar hem de mobilya tasarımcısıdır. Hector Guimard, Henry Van De Velde, İskoç mimar ve tasarımcı Charles Rennie Mackintosh, İspanyol Antoni Gaudí böyledir. Münih akademisini bitiren Alman Richard Riemerschmid (1868-1957) 1899 yılında müzik odası için tasarladığı Art Nouveau sandalyede düz, sade bir dizayn ve fonksiyonellik dikkat çeker. Diyagonal taraftaki kıvrılan demir çubuklar sağlamdır ve müzisyenlere serbest kol hareketi sağlar. Louis Majorelli (1859-1926)'nin Fransız firması Chicoreé için tasarladığı ceviz büfede Art Nouveau süsleme özelliklerini görmek mümkündür. Çok az olarak yer verilen bitkisel ve yaprak motifleri, kıvrımlı hatlar ve geometrik biçimler göze çarpar.

Şekil 4.7.11.1. Hector Guimard'ın Collet Malikanesi Yemek Salonu İçin Tasarladığı İskemle (1898-1900) [51]

4.7.12. Modernizm

XX.yy'ın başlarında üretilen mobilyalar gerçek ve zengin sanat alıcılarıyla orta sınıfa hitap eder. Tasarımcı her iki kesimi dikkate almak zorundadır. Art Nouveau'nun son dönemlerinde grubun başında bulunan Charles Rennie Mackintosh ince zarif yatay ve dikey hatlardan kurulu formlar kullandı. [31]. Mackintosh'un 1897 yılında tasarladığı sandalyeleri sade süsleme öğeleriyle Art Nouveau'nun son dönem örneklerini gösterirler. Geometrik Art Nouveau örneği olarak Hellensburg'daki Tepe Evi'nin odası için 1903 yılında yaptığı sandalyede yatay ve dikeyin vurgulandığı geometrik formlar, yalınlık ve az süs göze çarpar.

Art Nouveau'dan sonra 1920 ve 30'larda kendini gösteren bir diğer akım Art Deco'dur. Art Deco'da geometrik süslemeler altıgen, sekizgen, oval ve daire, üçgen formlar üzerinde yer alır. J. Emile Ruhlmann'ın Circa 1925 adlı masası ahşaptan yapılmıştır. Geometrik formlu sade ve yalın bir tasarıma sahiptir. Üst kısmı dikdörtgendir. Kaide bölümüyle üst bölüm arasında yarım daire formu görülür

Sanatın bireysel bilinçten kurtulup toplumsal bilince kavuşturulmasını amaçlayan Theo Van Doesburg ve Piet Modrian yeni bir stil oluşturdular. De Stijl akımında temel yuvarlak, kare, dikdörtgen gibi geometrik biçimler ve sarı, mavi, kırmızı ana renkler tercih edildi. De Stijl sanatçıları için yalınlık, saf renkler ve evrensellik önemlidir.

"De Stijl grubunun yeni toplumsal amaçlı estetik görüşü Bauhaus tarafından çağın sosys-ekonomik, teknik ve endüstri sorunları açısından ele alınarak pratiğe uygulanmıştır. 1919 yılında Walter Gropius tarafından Weimar'da kurulan Bauhaus plastik sanatları bir bütün ve sanatı topluma bir hizmet olarak görüyordu. Sanatçı ve zanaatçı arasında bir ayrım gözetmiyor, topluma faydalı yaratıcı uygulayıcılar yetiştirmeyi amaçlıyordu. Sosyal konuttan en basit günlük araç ve gereçlere, insanın tüm yaşantısını içine alan bir sanatı söz konusu ediyordu. Böylece XX.yy'da ilk kez sanat-

toplum, endüstri ve el sanatları ile birlik kurmuş oluyordu." [32] Atölyelerin başında Kandinsky, Mohol-Nagny, Paul Klee gibi yaratıcı sanatçılar bulunuyordu. Le Corbusier, Maleviche, Lissitzky, Breuer gibi sanatçılar ders veriyor. Mies Van Der Rohe ve Gropius okulu yönetiyorlardı.

1933 yılında Bauhaus kapanınca sanatçılar Amerika'da çalışmalarını sürdürdü. Marcel Breuer ve Ludwig Mies Van Der Rohe'un sandalye tasarımları günümüzde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Mobilya alanında 1950'ler zaman zaman kitsch sınırlarını zorlayan mantarsı, eğrisel tasarımlarla karakterize olur. Dönemin en önemli ismi Charles Eames'tir. Mimar Euro Saarinen'in sandalyeleri de tüm dünyaya yayılmış ama bugüne gelememiş ürünlerdendir.[33].

1950'lerde Zanotta, Cassino, Capellini, Molteni gibi önemli İtalyan şirketleri vardı. Tasarımcılar bu firmalar için mobilya tasarımı yapıyorlardı. Poliüretan köpükten yapılmış koltuklar, tüketim ve pop kültürü sentezi vakum ambalajlı koltuklar, plastik koltuklar devrin geçici ama fantastik mobilyalarıdır. Pop sanatın çılgın örnekleri ve kadın figürü tasarımlar ilginçtir. "Sembolist, ekspresyonist, sürrealist, pop, anti-design, lav teach, hig teach, postmodern, memphis, yeni dizayn, brüalist, çevreci, arabesk yüzyılımızın tasarımına yön veren akımlar ve modalardır.

Şekil 4.7.12.1 Marcel Breuer, Wassily Koltuk, 1925 [52]

Şekil 4.7.12.2. Ludwig Mies Van Der Rohe, Barcelona Sandalye (1929)
Metal ve Deri Malzeme [53]

Şekil 4.7.12.3. Le Corbusier, Şezlong (1928) [54]

Şekil 4.7.12.4. Alvar Aalto, Koltuk, (1930) [55]

Şekil 4.7.12.5. Harry Bertoia. Koltuk, (1950) [56]

4.7.13 Futurizm

XX.yüzyılın ilk on yılı içinde gelişen sanat ve mimarlık dünyasının en ilerici , en yenilikçi , özgün ve ileri hareketidir. 20 şubat 1909 ‘da yayınlanan I.fütürist manifestosu (bildirgesi) onların estetik anlayışlarını şöyle ifade eder. “Biz tehlike , enerji ve yalınlığın şarkısını söyleyeceğiz ve açıklıyoruz ki dünya yeni bir güzellikle zenginleşmektedir. Hızın güzelliğiyle, yılankavi egzoz borularından çıkan patlayıcı nefesiyle bir yarış otomobili kükreyerek giderken makinalı tüfek gibi sesler çıkaran bir otomobil antik güzelliğin simgesi olan Yunan heykellerinden kat kat güzeldir.

“ Mimari alanda Antonio Sant’Elia ve Mario Chiattonne fütürizmin anlayışına uygun eserler ortaya koymağa çalışırlar. Santella projelerini hazırladığı Citta Nuova ‘da göktürmalayanlar, metrolar, asansörler, farklı boyuttaki trafik şeritleri gibi ilginç ve yeni fikirler kullanmıştır ve konuyla ilgili olarak “Modern kentlerimizi muazzam bir tersane gibi yaratıp yeniden inşa etmeliyiz. Her yer hareketli ve dinamik, modern binalar ise dev bir makine gibi olmalıdır.” Ancak onun bu radikal ve ilerici görüşleri 50 yıl sonra Paris’teki Pompidou iş merkeziyle bir ölçüde gerçekleşecektir. Ona göre mimarlık sadece fayda ve pratikliğin kuru bir birleşimi olmayıp bir sanattır. Bu da sentez ve ifade demektir. Sant’Elia geçmişin klasik ve statik estetiğine karşı çıkmakta ve taraftarlarıyla beraber “ Mimari Dinamizm “ dediği değişim ve hızdan kaynaklanan canlı bir estetiğe ulaşmaya çalışmaktadır. Yine ona göre eğik ve eliptik çizgiler öz tabiatlarından dolayı dinamik olup dik ve yatay çizgilere göre bin kat fazla duygusal güce sahiptir ve dinamik bir mimari onlarsız düşünülemez [34]. Tüm bu mimari yenilik ve değişimler mobilya ya da yansımasıdır.

Şekil 4.7.13.1 Joe Colombo, Studio Tasarımı, Vitra Müzesi [57]

4.7.14. Bauhaus

Modern sanat ve mimarlığın oluşum sürecinin önemli dönemeçlerinden biri olan Bauhaus'un temelleri, mimar Walter Gropius tarafından, Almanya'nın Weimar kentinde oluşturuldu. Bu akım, Kandinsky ve Klee gibi büyük sanatçılar önderliğinde yeni kuşaklar tarafından geliştirildi.

İki Dünya Savaşı arasında Avrupa avangardının en önemli merkezlerinden olan Bauhaus Okulu, naziler tarafından kapatılıncaya kadar XX.yy.'ın öncü sanat merkezi olarak tüm kıtayı etkisi altına aldı.

Şekil 4.7.14.1 Bauhaus Okulu [58]

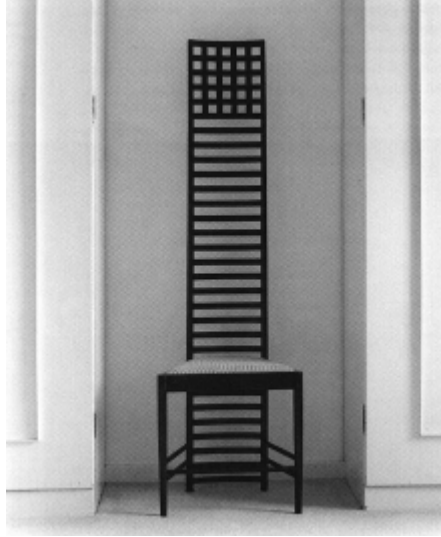
Bauhaus, sanat, mimarlık ve endüstrinin arasında Rönesans'tan beri kopuk olan bağlantıyı yeniden kurmaya çalışarak, XX.yy. çağdaş sanat anlayışını geliştiren bir miras bıraktı. Bu anlayışın mimarlıktan tekstil tasarımına, grafikten mobilyaya, seramikten heykele ve resimden fotoğrafa kadar uzanan geniş bir çerçeveye oturtulmasını sağladı.

Bauhaus mensupları, fotoğraf çalışmalarını sanatsal boyuttan çok belgesel bir perspektif içinde yürüttüler. Geleneksel olmayan yaklaşımları ve kompozisyonları ile yeni ve nesnel bir bakış açısı yaratmaya çalıştılar.

1920 ve 1930'larda bir Alman tasarım okulu daha sonraki yıllarda "Modern" olarak anılacak bir tarzın öncüsü oldu. Günümüzün "Tasarım işlevselliğin ardından gelir." Felsefesine dayanarak, bauhaus tarzı oldukça sade ve aydınlıktı. Kullanılan materyaller; çelik borular, kontrplak, deri ve plastiktir. Renkler çoğunlukla siyah, beyaz, kahverengi

ve gri ile sınırlıdır. Bu tarzı izleyen ünlü tasarımcılar; Mies Van Der Rohe, Marcel Bruer, Charles ve Ray Eames, Alvar Alto ve Aero Saarinen' dir.

XX.yy.'ın başlarında üretilen mobilyalar gerçek ve zengin sanat alıcılarıyla orta sınıfa hitap eder. Tasarımcı her iki kesimi dikkate almak zorundadır."İskoç'un liman şehri Glaslow Sanat Okulunda Japon sanatından etkilenen bir grup mimar ve sanatçı yeni bir stil geliştirdiler.Az süslemeyi ve siyah beyaz renkleri tercih ettiler. Art Nouveau'nun son dönemlerinde grubun başında bulunan Charles Rennie Mackintosh ince zarif yatay ve dikey hatlardan kurulu formlar kullandı."[31]. Mackintosh'un 1897 yılında tasarladığı sandalyeleri sade süsleme öğeleriyle Art Nouveau'nun son dönem örneklerini gösterirler. Geometrik Art Nouveau örneği olarak Hellensburg'daki Tepe Evi'nin yatakodası için 1903 yılında yaptığı sandalyede yatay ve dikeyin vurgulandığı geometrik formlar, yalınlık ve az süs göze çarpar.

Şekil 4.7.14.2 Mackintosh, Ladder Chair [59]

Art Nouveau'dan sonra 1920 ve 30'larda kendini gösteren bir diğer akım Art Deco'dur." XX.yy'ın başlarında Almanya ve Avusturya'nın geleneksel el sanatları atölyelerinde üretilen mobilyalara dayanan bir akımdır. 1930'lara kadar özellikle Jacques Emile Ruhlman, Andre Gnoult ve Elein Grey gibi tasarımcıların öncülük ettiği bu üslupta üretilen mobilyalarda, sedef, fildişi, abanoz, altın, gümüş, kaplan ve leopar postları ile

parlak renkli ipekli kumaşlar gözde malzemeler olarak kullanılmıştır.”[30] Art Deco’da geometrik süslemeler altıgen, sekizgen, oval ve daire, üçgen formlar üzerinde yer alır. J.Emile Ruhlmann’ın Circa 1925 adlı masası ahşaptan yapılmıştır. Geometrik formlu, sade ve yalın bir tasarıma sahiptir. Üst kısmı dikdörtgendir. Kaide bölümüyle üst bölüm arasında yarım daire formu görülür.

Şekil 4.7.14.3. J.Emile Ruhlmann,1925 Circa [60]

Avusturya’lı mimar ve teorisyen Adolf Loos 1908’de yazdığı “Bezeme ve Suç” adlı kitabında iyi tasarlanmış hiçbir bina ya da nesnenin süslenmesinin gerekli olmadığını ve çağımızın gerçek sanatçıların faydacılığa önem vermesi gerektiğini savundu. Kendi tasarımlarında oranların mükemmeliyetine ve kaliteli malzeme kullanıma yönelik Lodos’a göre amaç, süsleme yerine formlardaki güzelliği yakalamaktır [23].

Hollanda'lı Pieter Zwart'ın 1935 yılında Alman Motessori okulu için tasarladığı masif sandalye, formuyla dikkat çeker. Arka kısmında iki dikey, paralel tahta yer alır. Oturma bölümü düz kontrplaktır. Alt kısmında paralel parçalara bağlı oturma kısmının taşıyıcılarını destekler niteliktedir. Yan kısımlar serbesttir. Makas biçimli ayaklara sahip meşe masa Jean Prouve'nin (1901-1984) 1944- 1945 yılları arasında gerçekleştirdiği bir tasarımıdır. Üç ayak üzerinde yamuk biçimli bir plaka oturmaktadır. Art Deco tasarım özelliklerini gösteren son derece sade ve yalın bir çalışmadır.

Şekil 4.7.14.4. Jean Prouve, Standart Chair,(1944) [61]

“De Stijl grubunun yeni toplumsal amaçlı estetik görüşü, Bauhaus tarafından çağın sosyo-ekonomik, teknik ve endüstri sorunları açısından ele alınarak pratiğe uygulanmıştır. 1919 yılında Walter Gropius tarafından Weimar’da kurulan Bauhaus plastik sanatları bir bütün ve sanatı topluma bir hizmet olarak görüyordu. Sanatçı ve zanaatçı arasında bir ayrım gözetmiyor, topluma faydalı yaratıcı uygulayıcılar yetiştirmeyi amaçlıyordu. Sosyal konuttan en basit günlük araç gereçlere, insanın tüm

yaşantısını içine alan bir sanatı söz konusu ediyordu. Böylece XXyy.'da ilk kez sanat-toplum, endüstri ve el sanatları ile birlik kurmuş oluyordu.”. Bauhaus faaliyeti iki temel kabule dayanır. İlki makinenin, tekniğin, endüstrinin ve seri üretim ilkesinin çağdaş uygarlık için zorunluluk olduğudur. İkincisi mimarın sanat ve zanaatın bütünlüğünü benimseyecek tasarımcının toplum karşısındaki görev ve sorumlulukları ile ilgilidir. Tasarımcı topluma sanat eseri sağlamak zorundadır. Rönesans atölyelerinin örnek alındığı okuldan mezun olanlar mobilya,tekstil,sahne dekoru, sofra takımı gibi her türlü eşyanın tasarımını yapabilecek düzeyde oluyorlardı. Atölyelerin başında Kandinsky, Mohol-Nagny,Paul Klee gibi yaratıcı sanatçılar bulunuyordu. Le Corbusier, Malevich, Lissitzky, Breuer gibi sanatçılar ders veriyor, Mies Van Der Rohe ve Gropius okulu yönetiyorlardı. Bauhaus mobilya tasarımlarından biri olan Ludwig Mies Van Der Rohe'un (1886-1969) sandalyesinin iskeleti krom profildendir. 1927 tarihli sandalyenin oturulan ve yaslanılan kısmı elde ahşap sazlarla örülmüştür. Bauhaus okuluna ait tasarımlardan bir başkası Le Corbusier'in (1887-1965) Şezlong'tur. 1928'de tasarlanan şezlong krom-çelik plakalarla desteklenen siyah inek derisiyle örtülü yaslanmış bir yüzeye sahiptir.Çelik kaide ayarlamayı kolaylaştırır. Bu şezlong bugün Cassina firması tarafından üretilmektedir.

Marcel Breuer'in (1902-1981) S biçimli sandalyesinde bükülen metal çubuklar ile iskelet oluşturulmuştur. Ahşap mobilya tasarımının dışına çıkmıştır. Oturma ve yaslanma kısmı sentetik deri bir malzeme ile kaplanmıştır. Finli mimar ve tasarımcı Alvar Aalto,1930'larda ahşap ve kontrplak gibi malzemeler ile oluşturduğu tasarımlarında eğrisel formları tercih etmiştir. 1935-1939 tarihleri arasında tasarladığı 406 nolu sandalyesi ince ahşaptan sallanan bir modeldir. Oturma yeri ve arkası kumaş kayışlıdır.

1933 yılında Bauhaus kapatılınca sanatçılar Amerika'da çalışmalarını sürdürdü. Marcel Breuer ve Ludwig Mies Van Der Rohe'un sandalye tasarımları günümüzde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.[35]

Şekil 4.7.14.5. Alvar Aalto,no:406, (1935-39) [62]

Şekil 4.7.14.6. Marcel Breuer, S Biçimli Sandalye[62]

4.7.15. De Stijl

Sanatın bireysel bilinçten kurtulup toplumsal bilince kavuşturulmasını amaçlayan Theo Van Doesburg ve Piet Mondrian yeni bir stil oluşturdular. De Stijl akımında temel yuvarlak, kare, dikdörtgen gibi geometrik biçimler ve mavi, kırmızı ve sarı ana renkler tercih edildi. Doesburg “doğayı dış görünüşlerden sıyrın geriye eses yapı kalacaktır.” diyordu. De Stijl’ciler halka dayanmayan bir sanatın yaşama giremeyeceğine inanıyorlardı. Doesburg, De Stijl dergisinde yazdığı bir yazıda “sanatla yaşamın ayrı alanlar olmadığını anlamalıyız artık” diyordu [36]. 1923 yılında üretilen asimetrik formlu lake ve ahşap masası bunun bir örneğidir. Masa Rietvelt’in daha erken çalışması olan Kırmızı – Mavi sandalye ile paralel bir çalışmadır. Kırmızı, mavi siyah, sarı ve beyaz boyalı yatay ve düşey yüzeyler görülür. Rietvelt, De Stijl formlarını bu masada da kullanmıştır. Schröder Evi için tasarlanan masa, evin asimetrik stiline sahiptir. Bu stil 1920’lerin pek çok modernist mimarisinden ayrıdır. [32].

Şekil 4.7.15.1 Gerrit Rietvelt, Schröder House için tasarladığı masa,(1923) [63]

Şekil 4.7.15.2. Gerrit Rietvelt, Schröder House [64]

4.7. 16. Post Modernizm

1950'lerde Zanotta, Cassino, Capellini, Molteni gibi önemli İtalyan şirketleri vardı. Tasarımcılar bu firmalar için mobilya tasarımı yapıyorlardı. Poliüretan köpükten yapılmış koltuklar, tüketim ve pop kültürü sentezi vakum ambalajlı koltuklar, plastik koltuklar devrin geçici ama fantastik mobilyalarıdır. Pop sanatın çılgın örnekleri ve kadın figürü tasarımlar ilginçtir. "Sembolist, ekspresyonist, sürrealist, pop, anti-design, lav teach, hig teach, postmodern, memphis, yeni dizayn, brüalist, çevreci, arabesk yüzyılımızın tasarımına yön veren akımlar ve modalardır. 1972'de Studio 65 tasarımcıları tarafından Kalıplanabilen yapay köpük ve esnek döşemelik kumaş sayesinde gerçekçi ve rahattır. Dudaklar gibi el ve eldiven de insanı kavrayabilen veya taşıyıcı öge olarak mobilyada esin kaynağı olmuştur [33].

1970'lerde moderne karşı tepki olarak ortaya çıkan Post Modernizm mobilyada da kendini göstermiştir. Modern sanatta geçmişe yönelme ve ironi yoktu. Postmodernist mobilya tarihselci eğilimleri yeniden canlandırır. Eski biçimlerden esinlenerek yeni biçimler yaratır. Kitsch'e varan tasarımlar söz konusu olur. Tüm davranış ve eğilimleri her türlü biçimi, ögeyi ve biçim zenginliğini sonuna kadar kullanırlar. "1980'lerde Ettore Sottsass 'bugün yaptığımız her şeyi kullanıyoruz. Üretimlerimiz hayata adanır gelecek kuşaklara değil' der. 1981 yılında tasarladığı raflarda efsanevi semboller ve renkli plastikten mobilyalar üretmiştir." [31]. Hans Hollein'in 'Marilyn Kanepesi' adını verdiği 1981 yılı çalışmasında az bulunur ahşap ve eski koltuk kumaşının birlikteliği görülür. Simetrik olmayan kıvrımlı bir forma sahiptir. Organik bir dizayndır. Kalıplanabilen yapay köpük ve esnek döşemelik kumaş sayesinde gerçekçi ve rahattır. Dudaklar gibi el ve eldiven de insanı kavrayabilen veya taşıyıcı öge olarak mobilyada esin kaynağı olmuştur.

Şekil 4.7.16.1 Hans Hollein, Marilyn Kanepesi, (1981) [65]

Şekil 4.7.16.2. Mario Botta, Seconda Sandalye, (1982) [66]

5. ART DECO

5.1 Giriş

Art Deco dönemi mobilyası incelendiğinde Fransa, özellikle Paris açıkça başta gelmektedir. 1920'lerde neredeyse hiçbir tasarım ve üretim Fransa'dakiler ile karşılaştırılmaz.

Art Deco mobilyasının kökeni Fransız eski rejimine ve XVII.yy geç dönemindeki Rhulmann tarafından cesaretlendirilen dolap ustaları Rieserer ve Weiswellier'e dayanır. 20.yy'ın başlarında Almanya ve Avusturya'nın geleneksel el sanatları atölyelerinde üretilen mobilyalara dayanan bir akımdır. 1930'lara kadar özellikle Jacques Emile

Ruhlmann, Andre Groult ve Eileen Gray gibi tasarımcıların öncülük ettiği bu üslupta üretilen mobilyalarda sedef, fildişi, abanoz, altın, gümüş, kaplan ve leopar postları ile parlak renkli ipekli kumaşlar gözde malzemeler olarak kullanılmıştır.[30]

Coşkulu Art Nouveau devrinden sonra Fransız mobilya tasarımcıları, geleneksel Fransız tadından uzaklaşmışlar, sade formlara ve zerafete geri dönme ihtiyaçları olduğu izlenimini vermişlerdir. Güzellik kavramı, sandalye bacağındaki dıştan görünümündeki muhteşemliği veya önden bakıldığında fildişi bantıyla sunulmuştur. Adolf Loos ve Francis Jourdain yüzyılın başında öne çıkmışlardır. 1900 'lerin modası olan süslemelerden sapmışlar ve bu sapmanın sonucu da çok yakında mimaride değişmez disiplinler olarak meyvelerini vermiştir.

Bunun yanısıra dekorasyon terk edilmemiştir. Art Deco'nun önemli bir parçası olarak kalmıştır. Evin iç güzelliğinin insanların yaşamları için gerekliliği kanıtlanmaya çalışılmıştır.

Şekil 5.1.1. Emile-Jacques Ruhlmann, Kabin (1926), Abanoz ve fildişi Malzeme
127.6 X 84.5 X 35.6cm [67]

Art Deco mobilya tasarımcıları savaş arası yıllarında gruplaşarak üç kategoriye ayrılmışlardı; Gelenekselciler, Kişiseller ve Modernistler.

5.2.1. Gelenekselciler

Gelenekselciler hareketlerini Fransa'nın 18yy. ve erken 19.yy. dolap ustalarının bıraktıklarından almışlardı. Bu miras 1920'li yılların tasarımcıları için en çok Paris'te ilham kaynağı olmuştu.

Ruhlmann ülkesinde öyle onur kazanmıştır ki, 125 yıl boyunca Ruhlmann'ınkinden daha iyi çalışmalar görülmemiştir. Formlar zarif, artılmış ve hepsinin üstünde sade ve gösterişsizdi. 1920'lerde övgü dolu tasarımları, günümüzde de Art Deco Stili'nin en somut örnekleri ve en iyi anlatımlarıdır. Ruhlmann 1879 yılında Paris'te doğdu. Ruhlmann sosyal anlamda ilk ortaya çıkışını 1913 yılında *Salon d'Automne* de yapmıştır. Kariyerinin başından sonuna kadar savaşların olması, şanssızlığıydı. Ama yine de çok güçlü bir üreticiliği vardı. Baş yapıtları arasında 1916 yılında yaptığı abanoz köşe dolabı iyi bir örnektir. Dolabın kapağı, büyük bir sepet içindeki çiçekler ile stilize edilmiş ve verniklenmiştir.(Şekil 5.1.1.) 1919'da Ruhlmann *Pierre Lourent* ile Paris'te *Les Etablissements Ruhlmann et Lourent* adı altında ortaklık istedi. Kabaca 1913-1924 yılları arasında kariyerinin yarısını mobilya tasarımcısı olarak, *Faulbourg Saint Antoine de ebenistes* olarak yürüttü.

Şekil 5.2.1.1. Ruhlmann Komodin, Amboyna Ağacı ve Fildişi (1923) [68]

1925 yılındaki uluslararası sergi, Ruhlmann'ın uluslararası şöhretini yapmasını sağladı. O zamana kadar birkaç ayrıcalıklı müşteri ve toplumun bilinmeyen bir kesimi için çalışıyordu. *Hotel du Collectionneur* pavyonu bu durumu değiştirdi.(Şekil 5.2.1.2.-5.2.1.3.) Yüzlerce hatta binlerce ziyaretçi, anıtsal kapılardan geçerek korku ve merak dolu bakışlarla görkemli iç mekanda toplanmışlardı.

Şekil 5.2.1.2. Ruhlmann "*Hotel du Collectionneur*" Pavyonu[69]

Şekil 5.2.1.3. Ruhlmann "*Hotel du Collectionneur*" Pavyonu[70]

Ruhlmann, yalnızca nadir ve çok iyi malzemeleri mobilyalarında kullanmıştır. Zengin kaplamalar, pelesenk, amboyna, amaranth, abanoz ve küba maunu ağaçları; fildişi, kaplumbağa kabuğu ve boynuzlar ile işlenmiştir. Elbise dolapları, deri ve parşömen paneller ile süslenmiştir. Çekmecelerde ipek püsküllerin uygulanması ile incelik ve zerafet daha da ileriye götürülmüştür. Ruhlmann,1925 sonrası metalin rağbet görmesine tepki göstermiştir. Metalin benimsenmemesine karşı çıkmasının sebebi olarak merkezi ısıtmalı evlerdeki kuru sıcaklığın kaplamaya zarar vermesini göstermiştir. Metalle birleşmesine başarılı bir örnek olarak 1932’ de *Maharajah of Indore* için yaptığı masa ve kromajlı telefon, hareketli masa lambası ve çöp kovası verilebilir.

1919’da Louis Süe ve Andre Mare ile *Le Compagnie des Arts Français* te bir ortaklık şekillendi.1928 yılına kadar işler gayet iyi ve sağlam gidiyordu, ta ki Jacques Adnet yönetime geçinceye kadar. Mare ressamlığa geri döndü. Süe ise sahip olduğu mimarlık grubunun başına geçti.

Süe et Mare’in mobilyaları geleneksellikten etkilenmişti. En çok Loise – Philippe’ in yeni ve akla yatkın olan tarzını benimsemişlerdi. Mare 1920’de yaptığı bir açıklamada; “Bu stil halen devam etmekte olan ihtiyaçlarımıza cevap vermektedir. Formlar çok akla yatkın öyle ki bugün, motor-araba tasarımcıları, farkında olmadan arabaların iç tasarımlarında bu formları kullanmaktadırlar. Biz bu stili yeniden canlandırmadık, bilerek sürdürmüyoruz fakat dışarıda sade bir çözüm ararken onu bulduk ve iki parçayı biraraya getirerek olağanüstü parçayı oluşturduk. Biz sadece moda için uygun bir sanat yaratmadık.” Mare’ in koltukları çok sayıda, göz alıcı, püsküllü, renkli kadife kumaş döşemeli, rahat ve lükstü. Diğer modeller Barok benzeriydi. Ürünlerin bazıları direk olarak Metropolitan Museum of Art tarafından satın alındı. 1925 yılında düzenlenen uluslararası sergi’de Rokoko tarzı bir dolabın uzatılıp, modernleştirilmiş versiyonu sergilenmişti. Bu sergideki pavyonları *Un Musee d’Art Contemporain*, neredeyse Ruhlmann’ın yakınlarda kurduğu *Hotel Du Collectionneur* sergisinin tamamını kapsamaktaydı.Yuvarlak formlu bir kubbe ve galeriden oluşan pavyonun içi takım halinde beraber çalışan heykeltıraş, tekstilci, halıcı ve ressamlar tarafından dekore edilmiştir. Mobilyalar yıldız işlemeli oymalı ahşap ile kaplanmıştır.

Şekil 5.2.1.4. Süet et Mare, Sescel “ No:15” Koltuk (1920)
Deri Kaplama, Maun 87 X 86 X 78cm [71]

Şekil 5.2.1.5. Süet et Mare Stili Ceviz Ağacı Yatak Odası [72]

Şekil 5.2.1.6. Jules Leleu Stili Konsol Masa, Akçağaç Kaplama [73]

Şekil 5.2.1.7. Jules Leleu Stili Masa-Bar (1930) [74]

Jules Leleu, gelenekselcileri daha fazla ikna etmiştir. Dekoratif bir stili sürdürerek, en iyi malzemeleri uyum içinde kullanarak ve çok fazla zaman ayırarak dolapçılığın mükemmellik damgasını vurdu. Abanoz, ceviz, amboyna ve pelesenk ağaçlarını kullanmıştır. Dekorasyondaki ahşap kakmalar asla çok çeşitli malzemeler ile değil sadece fildişi ve boynuzdan yapılmıştır. Cila ilk kez 1920'lerde ortaya çıkmıştır. 1930'larda ise kumlanmış cam ve metalin montajına başlanmıştır. Leleu'un müşterilerine elçiler ve başkanlar da dahildi. Elysee Palace için yemek odasına uyguladığı Iled-France, L'Atlantique, Pasteur and Normandie modelleri çalışmalarına örneklerdir.

Şekil 5.2.1.8. Jules Leleu Stili Dolap (1930)

157 X 158 X 44,5cm [75]

Dufrene ve Jallot gibi Poul Fallot'da 1900'lerin estetiğinden 1920'lerin estetiğine geçişe büyük yardımı dokunmuştur. Fallot'un 1912 ve 1913 savaş öncesi yıllarının salonlarında görülen mobilyaları, anonimleşmiş olan meyve ve yaz motifleri günümüzde de Art Deco klasiği olarak kabul edilmektedir. 1923 yılında Pomone tasarım ofisinin yöneticiliğine

gelmiştir. 1928 yılında Paris’te yeni açılmış olan *Waring & Gillow*’a katıldı. Follot, uzun kariyerinin başından sonuna kadar Neoklasik ve Aristokratik stilde donatılar yapmıştır. Parlak renkli ve püsüllü döşemeler ile kaplanmış yıldız çerçeveli mobilya tasarımları ile zengin etkiler elde etmiştir.

Maurice Dufrene Paris’in büyük tasarım stüdyosu *Le Maitrise*’in sanat yönetmeniydi. Ürettiği makine yapımı mobilyalar ucuz olması sebebi ile dikkat çekmekteydi. Ancak bu üretimler estetik değerlerinin azaldığını göstermemekteydi. Dufrene’un çalışmaları 1925 yılındaki uluslararası sergide kelimenin tam anlamıyla örnek oluşturmuştur.

Şekil 5.2.1.9. Maurice Dufrene ‘in *Salon d’Automne*’de Fuarda Sergilediği Berjer Koltuk (1913) [76]

1922 yılında *Dominique* dekorasyon şirketi kuruldu. Kısa süre sonra büyük boyutlarda halı, dokumalar, işlenmiş demir ve mobilyalar üretmeye başladılar. 1925 yılındaki uluslararası fuarda *Ambassade française* bir kez olmak üzere kurulan salonları ile katıldı. Sergilenen mobilyaların tasarımında zerafet ve akla uygunluk değişmeyen unsurları. Abanoz, palisander ve akçaağaç kullanılmıştır. Döşemeler ise ipek, kadife ya da deriden yapılmıştı. Firmanın çok sayıdaki iyi örnekleri 1926 yılında düzenlenen *Les Cinq* fuarında sergilendi. Thuya ağacından gümüş kakmalı, açık mavi renkli köpekbalığı derisi ile kaplanmış şifonyer fuarda özellikle dikkati çekmişti. 1930’lar

dramatik şekilde sentetik dokumalara, suni ipek ve çuval bezine şahit olmuştur. Birkaç yıl sonra Oceanliner için Dominique , *Roven* isimli lüks apartmanı tasarlamıştır.

Şekil 5.2.1.10. Maurice Dufrene 'in 1925 Paris Fuarında Sergilediği Masa, Sandalye ve Kitaplık Tasarımı. Tüm parçalarda Maun, Meşe ve Abanoz Ağaçları kullanılmıştır. Masa ve Sandalye Üzerinde Deri, Kitaplıkta İse Cam Kapak Vardır. [77]

Dominique'in tarzına, *Decoration Interieure Moderne (D.I.M)* adındaki, 1919 yılında kurulan ve Rene Joubert, Georges Mouveau ve daha sonrasında Philippe Petit tarafından yönetilen dekorasyon firması benzerdir. Şirket gelenekselciydi. Sık sık Luis XVI 'dan ilham almışlardır. Ürünler küçüktü ve seçkin müşteriler içindi. Pelesenk, ceviz ve abanoz gibi sıcak ağaçlar ile arzu edilen lüks hissini vermişlerdir. Dekorasyonda geniş

gözelci kaplama parçalar başarılı bir şekilde kullanılmıştır. Kaktuslar her zaman az kullanılmıştır. Fildişi ve mercan tercih edilmiştir.(Şekil 5.2.1.11.)

Şekil 5.2.1.11. D.I.M. (Decoration Interieure Moderne) Adı Altında Rene Joubert ve Georges Mouveau Tarafından Tasarlanan ve 1923 *Salon De Automme* da Sergilenen Masa. [78]

1920'lerin eski kuşak dekoratörlerinden biri olan Leon-Albert Jallot' un mobilyaları; XVIII.yy. çizgilerindeki formlar, çiçek desenli derin oymalar ve kalıplar ile geleneksellikle benzerlik gösterir.. Ancak Jallot bu stili 1919 yılından sonra terketmiş, özellikle jacaranda ve kiraz ağaçları kontrast oluşturmak koşuluyla dekorasyonlarda kullanılan kaplamalara bel bağlamıştır. Ahşapın fildişi ya da inci ile zenginliği arttırılmıştı.

Leon, 1921 'de oğlu Maurice'a katıldı. 1925 uluslararası fuarda baba ve oğul ikisi de geniş bir alanda kişisel ve ortak yaptıkları ürünlerini sergilediler. *Hotel du Collectionneur* (büyük salon), *Ambassade Française* (sigara odası, yatak odası,

danışma), *La Societe Noel*, *La Masion deBratagne*” ve “*Gouffe Jeune*” un dekorasyonlarını yapmışlardır.

Jellot’lar, uzunyıllar salonlarda sergiler açtılar. Mobilyaları; pelesenk, ceviz, amboyna ağaçları ve kafur (ağaçözü) ile bazen yumurta kabuğu ya da deri ile desteklenerek kullanılmıştır. 1926 yılından sonra tüm ahşap ile çalışanlar aynı sorunla yüzleştiler. Uyum sağlayarak ya da mücadele ederekte olsa sonunda cam ve metalin evrimi ile tanıştılar. Öncelikli olarak diğerlerinden ayrılan modern mobilyalar, paslanmaz çelikten yapılan tablası çevirilebilen oyun masaları, aynalı dolaplar ve çay masalarını tercih ettiler. Cilalı kapılar, tahta separatör ve bölmeler, insan ruhunun yansıması uzun süre gözde olmuştur. Köşeli olarak işlenmiş maymun ve balık motifleri ile sade geometrik desenler kullanılmıştır.

Şekil 5.2.1.12. Maurice Jallot, Yemek Odası, 1925 Paris [79]

Şekil 5.2.1.13. Leon Jallot, 1925 Paris Fuarında Sergilenen Sekreteryaya Dolabı
Gül Ağacı ve Maun Kullanılmıştır, Yükseklik: 88cm [80]

Şekil 5.2.1.14. Andre Groult , Bayan Yatak Odası, 1925 [81]

Andre Groult bugünkü ismine, 1925 yılındaki uluslararası sergideki Fransız Hükümetinin pavyonunda sergilenen bayan yatakodası ile sahip olmuştur. Bombeli çekmeceli dolaplar, deri ve fildişi ile bantlar ile desteklenen ahşap kaplamalar, serginin adından söz ettiren başlıca noktalarıdır. (Şekil 5.2.1.14.)

Armand-Albert Rateau dönemin diğer gelenekçilerinden çok farklı bir kişisel stil geliştirmiştir. Blue Mental ailesinin Paris'teki konutunun içi, Grasse and Passy ve Barbet-De-Jouy'daki Lanvin Apartmanı'nın dekorasyonu gibi önemli işler yapmıştır. Rateau, banyo ve yatakodası tasarımlarında, mavi ipek, sarı ve beyaz güller, hayvanlar, sülünler ve palmye ağaçları işlemelerini tema olarak kullanmıştır. (Şekil 5.2.1.15.) Rateau, 1925 yılındaki uluslararası fuara ve izleyen yıllarda, geçmiş dönemlere yolculuk yaptıran sergilere ve sekiz adet Amerikan müzesine katılımcı olmuştur. 1920 yılının ikinci yarısında, Duchess of Alba, Baron Eguene de Rothschild, Dr. Thaleimer ve Mlle Stern yaptığı iç mekan tasarımlarını tamamlamıştır. Tasarımlarını diğerlerinden farklı kılan özellikleri; Doğudan ve eski çağlardan ilham almasından kaynaklanmıştır. Temalarında, sülün, kelebek, ceylan desenlerini birbirlerinin tekrarı şeklinde kullanmıştır.

Şekil 5.2.1.15. Rateau Stili Tasarlanmış Banyo [82]

Paul Poiret bayan giysisi tasarımı iyi bilirdi, ama aynı zamanda iç mekan dekorasyonu alanına da girmişti. 1911 yılı Nisan ayında Wiener Werkstatte ve The Palais Stoclet' e sürekli yaptığı ziyaretler sonunda, Paris'in önemli banliyölerinden birinde *L' EcoleMartine*'i kurmuştur. Çıkan sonuçlar, geniş çapta tekstil ve halı tasarımları, duvar kağıtları ve döşemelik dokumalar olmuştur. Martine Okulu 1912 yılından itibaren senelik salon sergilerine katıldı. Bireysel ve genel sergilerin her ikisinde de odalarda halılar hakim olmuştur. 1920'li yıllarda mobilya alanında piyanolar, abajurlar, minderler, vitrinler ve cilalı masalar eklenmiştir. Koltukların, kanapelerin, yatakların üzerine yığıntı şeklinde gösterişli püskülleri olan minderler ve uzun silindir şeklinde yastıklar koyulmuştur. Okulun mobilya tasarımcıları; Mario Simon, Leo Fontan ve elbetteki Poiret'in kendisiydi. 1925 yılındaki uluslararası fuarda halkın büyük ilgisini ve taktirini toplamışlardır.

Paul Iribe'nin yaratıcılığı 1910 – 1914 yılları arasındaki dar bir zaman aralığına sıkışmıştır. Iribe, Paris gazetelerinde karikatüristlik yapmaktaydı, ama bayan elbiseleri tasarlayan Poiret ve Jacques Doucet'ten cesaret alarak iç mekan dekorasyonu alanına kayma cesaretini göstermiştir. Doucet için seçme bir mobilya tasarlamıştır. İki berjer bir komodin bu tasarımın parçalarıdır. Daha sonra aynı tasarımı tekrar yaptığında ürettiği yeni takımı Paris'teki Musee des Arts Decoratifs' e bağışlamıştır. Berjer takımlar, dairesel, salyangoz kabuğuna benzer spiral formlar kullanılarak yapılan ahşaptan, kolçaklar; 1972 yılında Hotel Drouot'da satılan Doucet Koleksiyonu'nda görülmeye değer karakteristik tasarımlarıdır. Iribe'nin stili, XV. Louis gösterişi ile 1800'lerin disiplininin birleşiminden oluşuyordu. Bunun yanısıra kadınsılığa ve konfora hoş bir şekilde değinmiştir. Zebraağacı, abanoz ve maun ağaçlarını ercih etmiştir. En gözde motif olan *Rose Iribe* savaş öncesi konseptine karşın günümüzde Art Deco simgesi olmuştur.

Şekil 5.2.1.16. Paul Iribe Stili Masa [83]

Jean – Michel Frank'e 1920 yılında 25 yaşında oldukça büyük bir miras kalmıştır. Sonraki beş yılını geniş kapsamlı ziyaret ve incelemeler ile harcadıktan sonra, *Paris*'in moda merkezinde kendisini kabul ettirmiştir.

Frank; Chanaux , Alberto, Diego Giacometti, Salvador Dali ve Christian Berard gibi Yetenekli sanatçı ve zanaatçılar ile beraber çalışmıştır. Kaplamalar, işlenmiş kalın deriler, yılan ve köpekbalığı derisi, süet, kamış, alçıtaşı çalışmalarında öne çıkan malzemelerdir. Giacometti Kardeşler, lamba altlıklarında bronz ya da sıvama yerine fildişi, kristal, quartz, alabaster kullanmışlardır. Mobilyalarında ahşap olarak abanoz, firavun inciri ve akça ağaç kullanılmıştır. Frank'lerin iç mekan tasarımlarında konseptleri mimarlıktı. Salon ile şömine ızgarası arasındaki bağlantılar, dönüşler, pencerelerin ölçüleri, odaların boşluk-dolulukları ve kapılar çok iyi biçimde düzenlenmişti.

Şekil 5.2.1.17. J.M. Frank Koltuk, 1935, 83 X 90 X 80cm [84]

Paris Art Deco'su Fransa dışında seyrek olarak mobilyada uygulanmıştır. Almanya'da 1914 yılında Bruno Paul, özel yapım, birbirlerine zıt parke döşeme kaplamaları ile Fransa modasını uygulamıştır.

İngiltere'de Sör Ambrose Heal, Sör Edward Maufe ve Betty Joel, Rus Serge Ivan Chermayeff gibi aynı türden modernist tasarımcılarla birleşmişlerdir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde toplum bir kenara bırakılarak geleneksellik ile daha gösterişli tatlar elde edilmiştir. NewYork 'ta, Mastercraftsmen Şirketinin ürettiği fildişi kakma parçalar ve özellikle Dufrene'in ve mağaza bölümlerinin cazibesi Paris'i direk olarak etkilemiştir. 1922 yılında Manhattan'da da Wiener Werkstate'in Amerika Showroom'unun açılışında Joseph Urban'ın abartılı iskemleleri sergilenmiştir. Chicago'da ise Abel Faigy'in 1927 yılında Charles ve Ruth Singleton'ların evi için çok süslü bir salon tasarlamıştır.

Şekil 5.2.1.18. Joseph Urban Tasarımı Yemek Seti [85]

Eliel Saarinen'in mobilyaları, *Art Deco* ürünleri arasında kabul edilebilir mi sorusu Halen tartışma konusu olmaktadır. Cranbrook Akademisinde kendi evi için Fransız Modernizmi'nin prensipleriyle yemek odası grubu tasarlamıştır. İskemlelerde klasik, arka tarafında yivler, zıt renkler, solgun renkli köknar kaplama ve kesişen siyah dikine çizgiler vurgulanmıştır. Kano şeklinde şezlong ve arka bacakları yılan formunda oyulmuş koltuk, Afrika'dan esinlenerek yaptığı abartılı ve çok lüks tasarımlara örnektir. Ayrıca hayvan postlarının kullanılması da bu havayı destekler. Mekanlarda siyah cilalı ahşap ayırıcı paravanların kullanılmasıyla mimari bir stile geçişin işaretini vermiştir.

Şekil 5.2.1.19 Eliel Saarinen Tasarımı Masa [86]

Jean Dunand cila savunucularındandı. Çok uzun kariyerinde üç aşamaya vardır; heykel, metal işleri ve cila işleri. 1909 yılında cilaya dönmüştür. Metal metal işlerini parlak ve canlı renkler ile süsleyerek güzelleştirmiştir. 1913 yılına kadar vazo içinde çiçek kabartmaları, üstüste binen üçgenler şeklinde boyanmıştır. 1921 yılında geometrik dekorasyonları, müşteri isteklerinin artması doğrultusunda genişledi. Tüm stilleri günümüzde de kabul görmektedir. Yüzeyle, Afrika ve Doğu motifleri, soyutlamalar, gerçekçi manzara resimleri, stilize çiçekler, egzotik balıklar ile kuşlar ve Jean Lambeart-Rucki' nin fantastik hayvanları ile süslenmiştir. Jean Goulden François-Louis Schimed ve Poul Jouve'un ilave tasarımlarıyla desteklenmiştir .Dunand tasarımlarında yüzeyle ezilmiş yumurta kabuğu uygulamıştır.(Şekil 5.2.1.20.)

Şekil 5.2.1.20. Jean Dunand, Yüzeylelerinde Ezilmiş Yumurta Kabuğu Kullandığı Bölücü Panel ve Koltuk Tasarımları [87]

Pierre Legrain özgün bir grafik sanatçısıydı ve Paul Iribe'in dikkatini çekmişti. Iribe, Legrain'i çeşitli projelerde birlikte çalışmaya davet etmiştir. 1921 yılında Doucet'in apartmanı'nın yeniden dekorasyonu da bu çalışmalara dahildir. Kakma ve işlemeleri ve parke döşemeleri ile Paris'teki Dominique ve D.I.M'i hatırlatmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde Eguene Schoen, Hermann Rosse, Ilonka Karasz, Jules Bouy, Herbert Lippmann, Ely Jacques Kahn, Robert Locher ve Winold Reiss gibi sayısız tasarımcılar Fransa etkisi altında kalarak modernist ahşap tasarımlar oluşturmuşlardır.

Şekil 5.2.1.22. Ilonka Karasz, Maun Masa [88]

Şekil 5.2.1.23. Ilonka Karasz "Java Chair",1930, Tik Ağacı
69,8 X 54,6 X 54,6cm [89]

Şekil 5.2.1.24. Jules Bouty Koltuk,
El Yapımı Dövme Çelik, Döşeme Kaplama [90]

5.2.2. Bireyselciler

Bu kategori görkemli bireyselliği ön planda tutan mobilya tasarımcılarının sunumudur. Elieen Gray içlerinde en seçkin olanıdır. İrlanda doğumludur. 1898 yılında Londra'daki *Slade School of Art*'a girmiştir. Okulda boş zamanlarında Doğu'ya özgü teknikleri öğrenmiştir. 1902 yılında Paris'e gitmiş, Japon usta Sawgawara'dan eğitim alarak öncelikli alanı olan vernik ve cila üzerine temel eğitimini kusursuz hale getirmiştir. Elieen Gray'in tasarımları onbeş yıl sonrasının "uluslararası modern tarz"ın habercisi olmuştur.

1973 yılında Eveline Schlumberger ile *Connaissance des Arts*'da görüşmek üzere çağırılmıştır. Gray'in Uzak Doğu ve Fransız kaynaklarından esinlenmiş bir stili vardı. Bu tarzı ile benzerlerinden daha ileriye gitmiştir. Ancak geç ve ileri dönem ile Art Deco hareketini şiddetle reddetmiştir. 1913 yılındaki *Societe des Artistes Decorateurs* salonundaki sergisi Jacques Doucet'in ilgisini çekmiştir. Kime iş yaptıysa önemi ve benzersiz üç öge kullanmıştır: Ünlü le Destin paravanı, iki masa veüzeri nilüfer çiçekleri

oymaları ile bezeli sütun formunda mobilya bacakları ve çift sarmal burgu şeklinde oyma bacaklar .Le Destin paravanı geçişleri ön plana çıkaran bir tasarım anlayışında kısa bir süre sonra ana unsur olarak dikkati çekecektir. Paravanın ön yüzünde klasik figürler, tersinde ise yalın, soyut bir çalışma betimlenmiştir.

Şekil 5.2.2.1. Elieen Gray, "Bibendum" Koltuk [91]

Gray'in kariyeri I.Dünya Savaşı ile kesintiye uğramıştır. Ateşkes sonrasında 1923 yılında *Salon of the Societe des Artistes Decorateurs* ' da sergi açmıştır. Ve daha önemlisi bu sergideki iç mekan tasarımı daha sonra Doucet' in *Neuilly*'deki stüdyo evinde kullanılmıştır. Doucet'in arkadaşı ve ünlü bayan şapkası tasarımcısı ve üreticisi olan Jeanne Tachard için Legrain, iki apartman dairesi ve bir villa dekore etmiştir. Diğer müşterilerinden Pierre Meyer'in evi için 1929 *Les Cinq* Fuarında sergilediği cam ve bakır kullandığı ünlü Pleyela pianosu, Maurice Martin du Gard için süit odalar, Kont Noailles ve Suzanne Talbot için yatakodası tasarlamıştır. Ticari amaçla Kodak için küçük deri kamera çantası, Camel ve Luck Strike için sigara paketi tasarımları ve Elysee Sarayı için çalışma masası takımı tasarlamıştır.

Lagrain'ın öncelikli iki ilham kaynağı vardı; Afrika kabile sanatı ve kübizm. Ashanti ve Dahomey'in mobilyalarının varyasyonlarını çizerek modernizm ve ilkel tasarımları karıştırmıştır. Kübist etkiyi; Picabia, Modigliani, Picasso and Braque'dan etkilenerek almıştır. Tuval üzerindeki 3 boyut etkisini arttıran keskin hatlı ve üst üste binmiş formlar ile ortaya çıkan sonucu konsept olarak kabul etmiştir.

Marcel Coard'un mobilyaları Afrika yerlilerinden çok etki almıştır. *Oceanic* adını verdiği Afrika kaynaklı sandık tasarımı bu esinlenmeye iyi bir örnektir. Coard'un tercih ettiği ahşaplar; ana malzeme olarak sıklıkla kullandığı meşe, abanoz ve palisander 'di. Bunun yanısıra seçmiş olduğu ahşap ve üzeri perşomen, inci, kaya kristali, hafif boyanmış aynalar, mermer, gümüş tabanlı camlar gibi farklı materyaller ile kaplamalar bireyseliğe damgasını vurmasını sağlamıştır. Kullandığı Lapis Lasuli ve amestis taşları da dekorasyonlarını vurgulamıştır. Mobilya tasarımlarının kontürleri, kırılmazlık etkisi taşıyan formlara sahip olmasını sağlamıştır.

Şekil 5.2.2.2. Marcel Coard'un Afrika Kaynaklı Masa Tasarımı [92]

Son olarak Eguene Printz, still kavramını oluşturan orjinal parçaların yapımcısı olmuştur ki, o' nun kararları emsallerinde 1925 yılındaki fuarda değişime uğrayarak gelmelerini sağlamıştır. Modernist tasarımları ile ilk ortaya çıkışı 1926 yılında *Salon of the Societe des Artistes decorateurs* da sergilediği yatak odası ile oluşmuştur. Printz'in yksek kalitedeki kişisel tarzı bkyk bir yenilik ve enerji getirmiştir. Yayların ve diklerin karşılıklı etkileşimlerinin çekiciliği ağır basmaktaydı. Tasarımlarındaki yenilik ve tazeliği koyu renk ahşaplar ile parlak metal kaplamaların oluşturduğu tezatlıkla vurgulamıştır.

şekil 5.2.2.3. Eguene Printz, Pelesenk Kahve Masası, 1930 [93]

5.2.3. Modernistler

Modernistler, Neoklasiğin sıkı disiplinine karşı durarak makine üretimi görüşünü projeye dönüştürmüşlerdir. Fransa’ da Jacques ve Jean Adnet, Andre Leon Arbus, Robert Block Pierre Petit, Rene Prou, Louis Sognot, Michel Dufet and Paul Dupre-Lafon dikkate değer Modernist mobilya tasarımcılarıydı. Rene Herbst, Robert Maller – Stevens, Jean Burkhalter, Pierre Chareau, Andre Lurcat, Le Corbusier, Charlotte Parriand ve Jean-Charles Moreux gibi mimarlar, 1920 ‘li yıllarda genişleyen mobilya tasarımı alanına dahil olmuşlardır.

Şekil 5.2.3.1. Jacques Adnet Tasarımı Mobilyalar İle Döşenmiş Bir Köşe [94]

Şekil 5.2.3.2. Rene Prou, Sandalye Ve Orta Masa [95]

Şekil 5.2.3.3. Rene Prou, Salon Tasarımı,1937 [96]

Şekil 5.2.3.4. Rene Prou Tasarımı Koltuk [97]

Fransız modernist mobilyaları öncelikli olarak krom kaplanmış tüp sistemleri ile tasarlanmış ucuz seri üretimlerdi. Modernist tasarımcılardan Pierre Chareau diğerlerinden ayrılan tasarımları ile özel olarak anılmayı hakeder. Sosyal olarak ilk ortaya çıkışı 1919 yılındaki *Salon d'Automne da* Dr.Jean Dalsace için yaptığı yatakodası ve ofis ile olmuştur. 1930 yılındaki önemli çalışmalarına gelinceye kadar, 1927'de Riviera'daki Beauvallon'da bir golf kulübü ve Tours'da Grand Hotel'i tasarlamıştır. Chareau mobilya tasarımlarında mantıklı çözümler sağlamıştır. Basit bileşenler ile ince değişiklikler sayesinde çeşitli ihtiyaçlara cevap vermiştir. Ketenkumaşı kaplı dolaplar, barlar, yonga levha dolaplar, şömine çerçeveleri ve masalar ana yapıya katılmıştır. Sıradan ahşap ve metal kontürler kullanılmıştır. Mobilyalarda en çok ahşap ve işlenmiş demir kombinasyonu kullanılmıştır. Pelesenk, amourette, ceviz, firavunağacı ve menekşe ağacı gibi sıcak ağaçlar ile, metalin yüksek vurucu soğukluğu dengelenmiştir. Destek amaçlı geniş, demir plakalar kullanılmıştır. Yeşil pas dokusu ve civatalar birarada uygulanmıştır. İskeleler kadife, domuzderisi ya da samurkürk ile kaplanmıştır.

Şekil 5.2.3.5. Pierre Chareau, *De Verre* Mansiyonu [98]

Şekil 5.2.3.6. Pierre Chareau Tasarımı Koltuk, 1930 [99]

Şekil 5.2.3.7. Pierre Chareau Tasarımı Deri Kaplama Koltuk , Paris[100]

5.2.4. Malzemeler

Abanoz, siyah doğuştan görkemli parlak dış yüzeyi ile Art Deco'nun favori ağacı olmuştur. Ancak abanoz ağacı, 1920'lerde nadir ve pahalıydı. Dolap ustaları abanoz kaplaması ya da abanozun yerine geçecek başka ağaçlarda kullanmışlardır. En çok tutulan, Endonezya Adalarında diğerlerinden ayrılan Macassar Abanozu dur. Brazillian Jacaranda , Zebra Ağacı, Calamender , Palmiye ithal edilen diğer alternatif ağalardı. Amorphanth, Amboyna, Maun, Menekşe Ağacı ve ınar (Firavun İnciri) adı geçen egzotik ağaçlardan farklı olarak daha geniş alana yayılmıştı. Bu ağaçlar farklılık oluşturmak için sıklıkla daha büyük olan Akçaağaç, Dişbudak gibi ağaçlar ile yanyana kullanılmıştır.

Mobilya yapımında vernik, fildişi, demir gibi alışılmışın dışında malzemeler az ya da çok kullanılmıştır. Elieen Gray, Jean Dunand, Maurice Jallot ve Katsu Hamanaka, vernikle çalışarak mobilyalarına zengin bir his vermişlerdir. 1930'ların yüksek, parlak etkileri endüstrinin yapay cilası ile çoğaltılmıştır.

şekil 5.2.4.1.Maurice Jallot, Abanoz Dolap, 1940 Fransa[101]

Yüzeyler; Küçük benekli köpekbalığı derisi, beyazlatılmış, verniklenmiş ya da hafif boyanmış durumda, mavi ya da yeşil rengin öne çıktığı küçük parçalardan meydana gelmiş desenlerden oluşur. Yılan derisi ve midilli gibi hayvanların derileri de benzer yollarla kullanılmıştır. İşlenmiş demir yeniden önem kazanmıştır. Edgar Brandt ve Raymond Subes'un ellerinde azımsanmayacak miktarda hafif demirbaşlar ve mimari de belirleyici nitelikler oluşmuştur.

Şekil 5.2.4.2. Edgar Brandt, Endüstriyel Sanatlar ve Modern Dekorasyonlar Fuarı
Paris,1925 [102]

Yenilikçi stilde malzemeler ile olağanüstü başarı ve düzenlemeler, üç Art Deco dolap ustasının üstün başarısıydı; Adolphe Chanaux, Clement Mere ve Clement Rousseau. Bu kişilerin içinde, Adolphe Chanaux kuşkusuz en yeteneklileri idi. Chanaux kariyerinin başından sonuna kadar, Groult ,Ruhlmann ve Frank 'inde içinde bulunduğu tasarımcılar grubunda ikinci kemani çalmış ve yaratıcılığı ile en büyük kazancı elde etmiştir. Parşömen, işlenmiş keçi ve dana derisi, fildişi, saman-ahşap işlemesi ve el dikimi deri eşit yaratıcılıktaki malzemelerdir. Ama bu malzemelerden çok azı Chanaux' un imzasını taşır.

Şekil 5.2.4.3. Adolphe Chanaux, Kanepe, 1940 [103]

Clement Mere, diğer Art Deco tasarımcılarından daha eski kuşaktır. Mektup açacakları, tuvalet eşyaları, vantilatör, kabartma deriden kitap kapları, fildişi gibi ürünlerde uzmanlaşmıştır. Mükemmel zariflikte kadınsı objeler, özellikle çiçekli deri tasarımları Doğu'dan yakından etkilenmiştir. Mere 'un mobilya ile ilk serüvenleri 1910 yılında *Salon of the Societe des Artistes Decorateurs and the Societe Nationale* da gösterilmiştir. Materyaller, Mere'un çizgisini oluşturmasında çok önemliydi. Abanoz, akçaağaç ve gül ağacını tercih etmişti.

Clement Rousseau'nun mobilyaları çok enderdi ve koleksiyoncularda bulunuyorlardı. Özellikle kalın sütun kaidelerine benzer ayaklar ve “barbiere” mobilyaları heyecan yaratmaktaydı. Rosseau'nun mobilyaları çekiciydi, kişisellik göstermekteydi. Geç dönem 18.yy mobilya stillerini yorumlamıştı. Kullandığı malzemeler arasında mükemmel etkileşimler vardı. Görkemli palmye ağacı ve gül ağacı mobilyalarının iskeletini oluşturmaktaydı. Verniklenmiş ve boyanmış köpekbalığı derisi, ince fildişi bantlar ile kesişmekteydi. Bu teknik 1912 yılında Rousseau ile benimsenmişti[37].

Şekil 5.2.4.4. Clement Rousseau Komodin ve Sehpa Takımı [104]

SONUÇLAR

Bu çalışmada, mobilya tasarım tarihinin gelişim süreci irdelenmiş ve Art Deco dönemindeki tasarım ilkeleri ve gelişim süreci ele alınmıştır.

Medeniyetler ile birlikte sürekli gelişen, kültürlere ve dönemlere göre çizgilerine kavuşan mobilyaların, Art Deco ile gösterişli ve coşkulu tasarımlardan uzaklaşarak, sade formlara ve zerafete geri dönüş ihtiyacı görülmüştür.

Art Deco akımının kökeninde geleneksel el sanatları atölyelerinde sade ve zarif üretilere dayandığı fakat endüstri Devrimi'nin getirdiği makineleşmeye bağlı olarak seri ve hızlı üretimden etkilendiği gözlemlenmiştir.

Mobilyalar, insan yaşamının özelliklerini gösteren etkenler arasındadır. Bu kapsamda yaşam mekanlarında kullandığımız mobilyaların biçimlenmesinde ve gelenek – göreneklerin, ilerlemelerin etkisi aşamalar halinde görülmüştür. Mobilyaların yorumlarının ve analizlerinin doğru yapılabilmesi için, insan yaşamlarının ve kültürlerinin, teknik olanaklarının incelenmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır.

KAYNAKLAR

- [1] **Kobifinans**, www.yildiz.com
- [2] **Evcı Fikret**, “Konutlarda Donatı – Mekan İlişkisi”, *VAJKSUN Konferans Sunumu, Berlin Teknik Üniversitesi*
- [3] **Kahvecioğlu H.L.** (1998), “Mimarlıkta İmaj; Mekansal İmajın Oluşumu ve Yapısı Üzerine Bir Model”, *İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul*
- [4] **İTÜ Dergisi/a** (2003), “Mimarlık Planlama Tasarım, Cilt:2, Sayı:1 ”
- [5] **Kobitek**, www.kobitek.com/ Makale
- [6] www.genbilim.com / Content/ Wiew/ 1919/ 89
- [7] www.turkmobilya.com/ Kaynakca/ Geçmişten Günümüze Mobilya
- [8] **Kurdoğlu Ahmet** “Classification and Historical Development of Furniture”
- [9] www.cumapostasi.com/ Catalhoyukphp
- [10] www.dekorasyon.com
- [11] www.eskimisir.com
- [12] **Yapıkredi Kültür Sanat Yayınları,** ” Mısır Tarihi ”
- [13] www.msxlabs.org/forum/ Medeniyetler-tarihi
- [14] **Mobilya+Tekstil Kış** (2001)
- [15] www.evkultur.com
- [16] **Deniz Semra, Aydos Selim,** (1993), ”Sanat Tarihi”, Ankara
- [17] www.antikalar.com
- [18] **Küçükerman Önder,**(1996), “Endüstri İçin Ürün Tasarımında Yaratıcılık”, *YEM Yayınları, İstanbul*
- [19] www.wikipedia.org, (2006-01)

- [20] www.evdose.com
- [21] www.sandalye.info
- [22] www.arkitera.com
- [23] **Yaylalı Hale**,(2000) “Tasarımda Modernizm”, *AD 83*, İstanbul
- [24] www.berlin-turkish.com
- [25] **Read, Harbert**,(1973) “Sanat ve Endüstri”, *İstanbul Teknik Üniversitesi Matbaası*, İstanbul
- [26] **Sanat Ansiklopedisi**, *Yapı Endüstri Merkezi Yayınları*, İstanbul
- [27] **Malcom Halsam**, “In The Nouveau Style”, *Thomas & Hudson*
- [28] **Deusner Nikolas**,(1989) “The Source of The Modern Architecture and Design”, *Thames & Hudson*
- [29] **Kantoğlu Filiz**, *a.g.e.*
- [30] **İrez, Feryal**,(2001), “Art Nouveau ve Art Deco Mobilyalar “, *Antik Dekor, İstanbul*
- [31] **Hauffe, Thomas**, (1998), “Design a Gonsice History “, *Laurence King Publishing*, London
- [32] **Eti, Sevim**, (1968), “Çağdaş Sanat”, *Karaca Ofset*, İstanbul
- [33] **Güven, Tülin**,(1999) “Mobilya’da İşlev ve Gelişen Stiller”, *Mobilya & Tekstil*
- [34] www.odevsitesi.com
- [35] **Özer, Bülent**, “Bauhaus”, *Mimarlık*, İstanbul
- [36] **İpsiroğlu Nazan – Mazhar**, (1993) “Sanatta Devrim “, *Remzi Kitabevi, İstanbul*
- [37] **Alastair Duncan**, (1991), “Art Deco”, *Thames &Hudson*, London

ŞEKİL KAYNAKLARI

- [1] www.tatiltakvimi.com
- [2] www.catalhoyuk.com
- [3] www.catalhoyuk.com
- [4] **Fox P.**, “Tutankhamun’s Trespure”, S.59
- [5] Mısır Müzesi DIA, Egypt Color, Lehmert & Landrock Succ.
- [6] Mısır Müzesi DIA, Egypt Color, Lehmert & Landrock Succ.
- [7] **Janson H.W.**, “History Of Art” , S.84
- [8] **Janson H.W.**, “History Of Art” , S.86
- [9] **Çambel H.**, “Boğazköy’den, Karatepe’ye Hititlerin ve Hitit Dünyasının Keşfi” S.130
- [10] www.kenthaber.com
- [11] www.evkultur.com
- [12] **Morley J.** “The History of Furniture” S.262
- [13] **Watson ,F.** “The History Of Furniture” S.16
- [14] www.formturka.net
- [15] www.formturka.net
- [16] **Morley J.** “The History of Furniture” S. 62
- [17] www.special.lib.gla.ac.uk
- [18] “Ackerman’s Repository of Arts”, Vol.10, No.55
- [19] **Morley J.** “The History of Furniture” S. 130
- [20] **Morley J.** “The History of Furniture” S. 106
- [21] www.personel.psu.edu.
- [22] www.alienor.org
- [23] www.antikalar.com
- [24] www.antikalar.com
- [25] www.egyptian-furniture.net
- [26] www.richardgardnerantiques.com
- [27] www.mallettantiques.com

- [28] www.britannica.com
- [29] www.britannica.com
- [30] www.clintonhowell.com
- [31] www.furniturestyles.com
- [32] www.kelleyfurniture.com
- [33] www.macdougall-gionet.com
- [34] www.wikipedia.org
- [35] www.welsh-furniture.com
- [36] www.moma.org
- [37] www.wikipedia.org
- [38] www.moderniste.cz
- [39] www.galenfrysinger.com
- [40] www.bonluxat.com
- [41] www.wolfsomian.fiu.edu
- [42] www.custommade.com
- [43] **Weston R.** "Modernizm", S.94
- [44] www.adriennechinn.co.uk.
- [45] **Charlotte & Fiell P.**" D.of T. 20th Century" , Taschen, S.435
- [46] **Charlotte & Fiell P.**" D.of T. 20th Century" , Taschen, S.55
- [47] **Charlotte & Fiell P.**" D.of T. 20th Century" , Taschen, S.345
- [48] **Charlotte & Fiell P.**" D.of T. 20th Century" , Taschen, S.55
- [49] **Charlotte & Fiell P.**" D.of T. 20th Century" , Taschen, S.110
- [50] www.bauhausdessou.de
- [51] www.arch.colombia.edu
- [52] www.leapfrogantiques.com
- [53] www.unicahome.com
- [54] www.sheromesohier.com
- [55] www.geocities.com
- [56] www.palazetti.com
- [57] www.holland.com
- [58] www.treadwaygallery.com

- [59] **Charlotte & Fiell P.**” D.of T. 20th Century” , Taschen, S.124
- [60] www.netmuseum.org
- [61] **Alastair Duncan**, (1988), “Art Deco”, *Thames and Hudson Ltd*, London
- [62] www.culture.gouv.fr
- [63] www.culture.gouv.fr
- [64] www.artnet.com
- [65] www.robbrpartluluxuryhome.com
- [66] www.decodesign.com
- [67] www.artnet.de
- [68] www.artnet.de
- [69] www.perso.orange.fr
- [70] www.modernizm.com
- [71] www.modernizm.com
- [72] www.grabink.com
- [73] www.darlingkindersley-uk.co.uk
- [74] www.artdecoblog.com
- [75] www.mad.lesatdecoratifts.fr.
- [76] www.wayarredamenti.net
- [77] www.igranimaestri.it
- [78] www.artnet.com
- [79] www.treadwaygallery.com
- [80] www.cdecor.com
- [81] www.designmatcher.com
- [82] www.netmuseum.org
- [83] www.wright20.com
- [84] www.buildingenviroments.com
- [85] www.auction.fr
- [86] www.maisongerard.com
- [87] www.grabink.com
- [88] www.gotting.fr
- [89] www.grabink.com

- [90] www.gotting.fr
- [91] www.culturgouv.fr
- [92] www.archtonic.com
- [93] www.tomthomasgallery.com
- [94] www.capitolfurnishings.com
- [95] www.specialilib.ac.uk
- [96] www.madame.lefigaro.fr
- [97] www.cuirocean.com

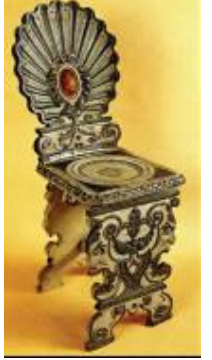

ÖZGEÇMİŞ

Tolga ERDEM Erzincan/Kemaliye doğumludur. 2002 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü'nden mezun olmuştur. 2003 yılında İstanbul Kültür Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İç mimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Bilim Dalı'nda İç Mimarlık Yüksek Lisans Programında öğrenimine başlamıştır. Halen İstanbul Kültür Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır.

MOBİLYA TARİHİNİN DÖNEMSEL ÇİZELGESİ

DÖNEM	DÖNEMİN ÖZELLİKLERİ	DÖNEMİN TEMSİLCİLERİ	KULLANILAN MALZEMELER	TASARIM-ERGONOMİ	DÖNEME ÖRNEK
İlk Çağ	<ul style="list-style-type: none"> - MÖ.4000 yıllarında başlar ve MS.476 Batı Roma'nın yıkılışına kadar sürer. - Mısır, Mezopotamya, Anadolu, Yunan ve Roma uygarlıkları kapsar. - Antik Dönem olarak isimlendirilir. 	<ul style="list-style-type: none"> - Çatalhöyük - Mısır - Sümerler - Akadlar - Elamlar - Asurlar 	<ul style="list-style-type: none"> - Ahşap - Deri - İşlenmiş ağaçtan lifler - Bakır menteseler, - Lüks mobilyalarda abanoz ağacı 	<ul style="list-style-type: none"> - Deri ile kaplı tabureler - Arkası parmaklıklı ya da papirus sapı ile örülmüş yataklar - Günümüz oturma mobilyalarına benzer sandalye ve koltuklar 	 <p style="text-align: center;">Çatalhöyük Evi İlk Mobilya</p>
Ortaçağ	<ul style="list-style-type: none"> - Roma sanatının devamı olan Roman ve Gotik sanatı. - Dinsel etkilerin ağır basması. 	<ul style="list-style-type: none"> - Bizans Mobilya Sanatı - Türk Mobilya Sanatı - Roman Mobilya Sanatı - Gotik Mobilya Sanatı 	<ul style="list-style-type: none"> - Ağaç malzeme ve ince tahtalar. - En yaygın kullanılan ağaç türü meşe. - Akdeniz ülkelerinde ceviz ve kayın 	<ul style="list-style-type: none"> - Oturaklı ve sağlam masif mobilyalar. - Günümüzde de kullanılan birleştirme şekilleri. - Masif ve çerçeve konstrüksiyon sistemi - Izgara konstrüksiyon sistemi. 	 <p style="text-align: center;">Gotik Döneme Ait Masa ve Sandalye İllustrasyonu</p>

DÖNEM	DÖNEMİN ÖZELLİKLERİ	DÖNEMİN TEMSİLCİLERİ	KULLANILAN MALZEMELER	TASARIM-ERGONOMİ	DÖNEME ÖRNEK
Rönesans	<ul style="list-style-type: none"> - Yaklaşık binyıl süren ortaçağa tepki olarak ortaya çıkmış. - Antik sanata dönüş - Ölçülerde,süslemelerde zerafet ve denge. 	<ul style="list-style-type: none"> - İtalya - İspanya - Almanya - İngiltere 	<ul style="list-style-type: none"> - Meyve ağaçları - Ahşap kaplama 	<ul style="list-style-type: none"> - İtalya’da doğu süslemeciliğine dayanan oyma ve kabartma. - Dolap kapaklarına tablo değeri taşıyan gerçek resimler. - İspanya’da arap motifleri - Almanya’da daha sağlam ve yalın konstrüksiyon. - İngiltere’de geometrik motifler. 	 <p>İngiliz Yapımı Hol Sandalyesi</p>
Barok	<ul style="list-style-type: none"> - Dinsel konuların etkileyici şekilde yansıtılması. - Tümüyle eğri çizgiler. - Bol figür. 	<ul style="list-style-type: none"> - Avrupa’nın katolik ülkeleri, özellikle Fransa; - XII Louis Stili - XIII Louis Stili - XIV Louis Stili 	<ul style="list-style-type: none"> - Ceviz Ağacı - Meşe Ağacı 	<ul style="list-style-type: none"> - Üst görünüşlerde dairesel dönüşlü köşeler. - Ön ve yan görünüşlerde iç ve dış bükey yüzeyler. - Çok süslü ve kıvrımlı oymalar. - Yüksek arkalıklı koltuklar kolçaksız sandalyeler. 	 <p>XIV.Louis dönemine ait koltuk</p>

Rokoko	<ul style="list-style-type: none"> - Karışık ve dolambaçlı çizgiler. - Kabartmalı yüzeyler. - Derin oymalar. - Canlı ve kontrast renkler 	- Fransa, XV. Louis	<ul style="list-style-type: none"> - Ceviz Ağacı - Meşe Ağacı - Gül Ağacı - Pelesenk 	<ul style="list-style-type: none"> - Kolçakları kumaşla kaplı divanlar. - Berjer koltuklar ve sezlonglar. - Osmanlı denilen sedirler - İki başuçlu hasır örgülü kanepe-divanlar. - Kavisli ve fitilli ayaklar. - Ayak sırtlarında yaprak ve çiçek kabartmaları. - Arkalık ortasında simetrik taç. 	 <p>Abanoz gövde üzerine kumaş döşeme koltuk</p>
Yeniçağ	- Barok ve Rokoko'nun gösterişli görünüşüne tepki.	<ul style="list-style-type: none"> - Fransa'da; XVI.Louis Directoire Stili, Empire Stili, Louis Philippe - İngiltere'de; Queen Anne, Chippendale, Hepplewhite, Sheraton, Georgian I,II ve III - Almanya'da; Biedemeier 	<ul style="list-style-type: none"> - Kiraz Ağacı - Maun Ağacı - Dişbudak Ağacı - Huş Ağacı 	<ul style="list-style-type: none"> - Süslü,kıvrımlı, asimetrik formlar terkedilmiştir -Düz çizgili, dik açılı biçimler getirilmiştir. - Köşeler keskin olmayıp, hafif ve yalındır. - Mobilya ayakları aşağı doğru daralan silindirik şeklindedir. - Oymalar derin değildir. 	 <p>Queen Anne Stili ceviz koltuk</p>

DÖNEM	DÖNEMİN ÖZELLİKLERİ	DÖNEMİN TEMSİLCİLERİ	KULLANILAN MALZEMELER	TASARIM-ERGONOMİ	DÖNEME ÖRNEK
Endüstri Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> - Buhar Makinesinin İcadı - Birçok yeni tasarım çalışması 	<ul style="list-style-type: none"> - Shaker'lar -Avusturya; Thonet Kardeşler, Otto Wagner, Adolf Loos - İskoçya; Charles Rennie Mackintosh -Amerika; Frank Lloyd Wright -Almanya; Peter Behrens 	<ul style="list-style-type: none"> - Ahşap - Lamine Ahşap - Dövme Demir - Çelik - Cam 	<ul style="list-style-type: none"> - Lamine ahşabın şeritler halinde kalıplar halinde döndürülmesi - Kayın ağacının su buharı ile ısıtılıp yumuşatılarak döndürülmesi - İlk seri üretim hattının oluşması - Doğru oranlar. - Zarif ve basit formlar 	 <p>Thonet Chair No:14</p>
Arts and Crafts	<ul style="list-style-type: none"> - Ortaçağ zanaat geleneğinin canlandırılmaya çalışılması. - Mobilyaların fabrika üretimi olmasına tepki - Sanatın insan için olması ve geniş kitlelere hitap etmesi. 	<ul style="list-style-type: none"> - İngiltere; John Ruskin, William Morris - Rosetti - Edward Jones 		<ul style="list-style-type: none"> - Gotik ve Ortaçağ anımsatan sivri hatlar -Atölyede günlük yaşamda kullanılan her eşyanın tasarlanması. - Ortaçağ minyatürlerinden etkilenilmiştir 	 <p>Queen Anne Stili ceviz koltuk</p>

<p>Art Nouveau</p>	<p>- Yalnlığın ve işlevselliğin savunulması - Geleneksel sanattan ilk kopuş</p>	<p>-Belçika; Henri Van De Velde -Amerika; Levis C.Tiffany, Hector Guimart -Fransa; Emile Galle - İskoçya; Mackintosh - Almanya; Richard Riemerschmid</p>	<p>- Ahşap - Dökme demir - Çelik - Alüminyum</p>	<p>- Canlı, güçlü, temiz renkler. - Enerjik ve güçlü formlar - Akla yatkın konstrüksiyonlar - Uzakdoğu etkileri - Bitkisel motifler - Akıcı formlar - İnce ve zarif çizgiler</p>	 <p>Guimard'ın Collet Malikanesi için tasarladığı sandalye</p>
<p>Modernizm</p>	<p>- Üretilen mobilyalar zengin sanat alıcılarına ve orta sınıfa hitap eder. - Tasarımcı her iki kesimi de dikkate alır.</p>	<p>- İskoçya; Charles Rennie Mackintosh - Fransa; Emile Ruhlmann -Almanya; Walter Gropius - İsviçre; Le Corbusier</p>	<p>- Ahşap - Metal - Deri - Plastik - Poliüretan</p>	<p>- Kitch sınırlarını zorlayan eğrisel çizgiler - Poliüretan koltuklar - Plastik tasarımlar - Fantastik mobilyalar</p>	 <p>Herry Bertoia'nın koltuk tasarımı</p>

DÖNEM	DÖNEMİN ÖZELLİKLERİ	DÖNEMİN TEMSİLCİLERİ	KULLANILAN MALZEMELER	TASARIM-ERGONOMİ	DÖNEME ÖRNEK
Futurizm	<ul style="list-style-type: none"> - İlericilik - Yenilikçilik - Özgünlük	<ul style="list-style-type: none"> -İtalya; Antonio Sant Elia, Mario Chiattonne, Joe Colombo	<ul style="list-style-type: none"> - Ahşap - Deri - Metal - Poliüretan köpük - Plastik	<ul style="list-style-type: none"> - Eğik ve ekliptik çizgiler - Dinamizm	 <p>Joe Colombo Studio Tasarımı</p>
Bauhaus	<ul style="list-style-type: none"> - Modern sanat ve mimarinin oluşumunu etkilemiştir. - Sanat, mimarlık ve endüstri arasında köprü olmuştur.	<ul style="list-style-type: none"> - Almanya; Walter Gropius, Miss Van Der Rohe - Macaristan; Marcel Bruer -Amerika; Charles Eames, Ray Eames -Finlandiya; Alvar Aalto, Aero Saarinen -Fransa; Jean Prouve	<ul style="list-style-type: none"> - Çelik borular - Kontraplak - Deri - Plastik	<ul style="list-style-type: none"> - Sade tasarımlar - Geometrik formlar - Siyah, beyaz, gri kahverengi renkler	 <p>Jean Prouve, Standart Chair</p>

DÖNEM	DÖNEMİN ÖZELLİKLERİ	DÖNEMİN TEMSİLCİLERİ	KULLANILAN MALZEMELER	TASARIM-ERGONOMİ	DÖNEME ÖRNEK
De Stijl	<ul style="list-style-type: none"> - Toplumsal bilinç anlayışı - Halka dayanan sanat 	<ul style="list-style-type: none"> - Hollanda; Teo Van Doesburg, Piet Mondrian, Gerrit Rietvelt 	-Lake ahşap	<ul style="list-style-type: none"> - Geometrik biçimler - Mavi, sarı, kırmızı renkler 	 <p>Gerrit Rietvelt, Schröder House için tasarladığı masa</p>
Post Modernizm	<ul style="list-style-type: none"> - Moderne karşı tepki - Tarihselci eğilimler - Eski biçimlerden esinlenerek yapılan yeni biçimler - Kitsch'e varan tasarımlar 	<ul style="list-style-type: none"> - İtalyan Şirketleri; Zanotta , Capellini, Cassino, Moltini -Avusturya; Hans Hollein -İsviçre; Mario Botta 	<ul style="list-style-type: none"> - Poliüretan Köpük - Plastik - Esnek kumaş - Deri 	<ul style="list-style-type: none"> - Fantastik tasarımlar - Yapay köpük - Renkli plastik - Esnek kumaş - Rahatlık 	 <p>Hans Hollein, Marilyn Kanape</p>

DÖNEM	DÖNEMİN ÖZELLİKLERİ	DÖNEMİN TEMSİLCİLERİ	KULLANILAN MALZEMELER	TASARIM-ERGONOMİ	DÖNEME ÖRNEK
Art Deco	<ul style="list-style-type: none"> - Kökeni Almanya ve Avusturya'nın geleneksel el sanatları atölyeleridir. - Geleneksel Fransız tadı bırakılmıştır. - Sade formlar ve zarafet öne çıkmıştır. - Dekorasyona ağırlık verilmiştir. - Evin iç güzelliğinin önemi kanıtlanmıştır. - Savaş yıllarında gruplaşarak gelenekselciler, bireyseller, modernistler olarak ayrılmışlardır. 	<ul style="list-style-type: none"> -Fransa; Emile Jacques Ruhlmann Andre Groult, Elien Gray, Francis Jourdain Lois Süe, Jules Leleu, Poul Follot, Maurice Dufren, Poul Poirer, Jean Dunand, Paul İribe, Pierre Legrain, Rene Joubert, Andre Mare, Andre Gault, Albert Rateau, Philippe Petit - Rieserer - Weiswellier - Avusturya; Adolf Loos, -- Georges Mouveau - Maurice Jallot - Finlandiya; Eliel Saarinen, - Hermann Rosse - Jules Bouy - Marcel Corad 	<ul style="list-style-type: none"> - Abanoz - Jacaranda - Zebra ağacı - Calamender - Palmiye - Amorphanth - Amboyna - Maun - Menekşe - Çınar - Dişbudak - Gül - Akçaağaç -Yılanbalığı derisi - Midilli derisi - Köpekbalığı derisi - İşlenmiş demir - Sedef 	<ul style="list-style-type: none"> - Sedef, altın ,fildişi, abanoz, kaplan ve leopar postları kullanılmıştır. - Parlak renkli ipek kumaşlar kullanılmıştır - Sade, zarif, artırılmış gösterişsiz formlar uygulanmıştır. - Gösterişsiz tasarımlar - Ahşap ve metal beraber kullanılmıştır. -Tasarımlar dekoratif ve birbirleriyle uyumludur. - Pelesenk,ceviz, abanoz ağaçları kullanılarak lüks hissi uyandırılmıştır. - Büyük ve göz alıcı kaplamalar kullanılmıştır. 	 <p>Emile Ruhlmann'a ait kabin tasarımı</p> <p>Maurice Dufrene, Berjer koltuk</p>